

LLUC

MAIG-JUNY 1988

NÚM. 744

225 PTS.

LES FESTES D'ESTIU

PLA
PRIVAT
DE
JUBILACIÓ

Per a cobrar
un bon sou
tota la vida.

BANCA CATALANA

BANC INDUSTRIAL DE CATALUNYA
BANC INDUSTRIAL DEL MEDITERRANI
BANC DE BARCELONA

LLUC

REVISTA BIMESTRAL

ANY LVIII

MAIG-JUNY 88

N.º 744

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de La Real
07010 Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de correus 619
07080 Palma de Mallorca
Telèfon 75 04 95

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Cap de Redacció:

Pere J. Llabrés i Martorell

Consell de Redacció:

Miquel Gayà i Sitjar
Gabriel Janer Manila
Maria de la Pau Janer Mulet
Joan Mas i Vives
Lleonard Muntaner i Mariano

Administrador:

Gaspar Alemany i Ramis

Subscripció: 1.300 ptes. anuals

Estranger: 1.500 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 225 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Portada:

Lluc agraeix la col·laboració del pintor Josep Coll Bardalet que ha cedit la reproducció de la portada.

Fotocomposició i impressió:

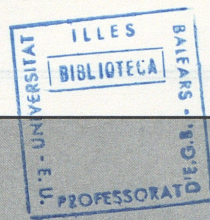
Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 43 - Tel. 75 44 32
07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N. 0211-092 X

SUMARI

Pàg.

- 2 **EDITORIAL.** Aquest número de **LLUC** és completament monogràfic sobre les festes populars mallorquines d'estiu. Aquestes no són una simple diversió d'antany. Són **signes d'identitat** de l'ànima col·lectiva del nostre poble.
- 4 Primer de tot presentam un **Calendari de festes d'estiu**, des de Sant Joan fins a Sant Miquel als nostres pobles i també a les barriades de Ciutat. L'han confeccionat Francisca Sans, Joana Salas i Maria Josep Mulet.
- 6 **Sant Joan, la festa de l'amor que crema.** Un bell article de Gabriel Janer Manila sobre la festa, de tantes ressonàncies còsmiques, que ençata el calendari festiu estiuenc.
- 9 Pollença té fama de conservar les tradicions, cantades pels seus poetes. **La festa dels moros i cristians** n'és una bella mostra el dia de la Patrona. Felip Eugeni March i Cerdà ens en descriu l'encís i l'esclat popular.
- 11 Lluc també té la seva festa gran: **La Diada**. El prior del Santuari, Ramon Ballester, parla de les arrels antigues i de l'actualitat vibrant d'aquesta diada, la «festa major de totes les festes mallorquines».
- 14 Miquel Pons i Bonet evoca records i vivències presents de les **festes de «ballar i córrer» a Santanyí**: Sant Jaume, Sant Roc de S'Alqueria Blanca i Sant Miquel de Calonge.
- 18 **Maria Antònia Salvà cantà les festes d'estiu en la seva poesia.** De com ho va fer, tan entranyablement, ens en parla Maria de la Pau Janer.
- 20 **Una festa, una memòria.** Aquest article, signat amb pseudònim, és un bell enginy per descriure les etapes de l'esdevenir festiu a un poble de la nostra pagesia.
- 23 E. Ramis de Plandolit tracta d'un dels tresors de la nostra literatura popular: **els goigs** i de com eren cantats a **les festes populars**, en honor dels sants patrons de viles i llogarets.
- 26 «**Talment així com passà...**», **Santa Càndida 49.** En aquest article, Miquel Sbert i Garau reproduïx el programa de les festes d'estiu a Llucmajor, l'any 1949, i un llarg glosat d'En Ponset que canta un incident molt comentat a la cursa de braus que se celebrà per aquelles saons.

EDITORIAL

Signes d'identitat

És a punt d'esclatar l'estiu: sant Joan encendrà la calor de l'estiu i tot Mallorca, successivament, sense parar, fins a sant Miquel, tot just entrada la tardor, serà un fester!

Quin goig, el dels nostres avis, quan dalt del campanar, tot repicant les campanes —que marcaven les fites, els planys i les gaubances del poble— començava a voleiar la bandera, la bandera de les festes patronals!

El número de *Lluc* que teniu a les mans no vol ser un record nostàlgic. Prou que ho sabem que les festes d'estiu han hagut de suportar fotes envestides. No tenim el mateix ritme d'antany, els balls a discoteques i sales de festes, amb això del turisme i altres herbes, ja no té aturall! Però les festes encara hi són: i ens preguntam ¿com són ara? quin paper hi juguen, en la nostra societat? què signifiquen?

No hi ha cap mallorquí que estimi aquesta terra nostra que no lamenti, a partir dels anys cinquanta, una progressiva pèrdua d'identitat del nostre poble. Que la nostra illa hagi esdevingut alhora país receptor d'un turisme massificat i d'una allau d'immigrants de la península, de les regions més deprimides, ha marcat una forta incidència en l'esmoreïment de tants i tants de signes de la personalitat col·lectiva dels mallorquins.

Pensem només que la diversió, la festa, s'ha sentit trastornada de cap a peus, no tan sols pel turisme, és ver, sinó per una societat consumista també pel que fa al temps d'oci i d'esplai. ¿No hem afirmat sovint que tot Mallorca, d'estiu, sembla una gran sala de festes? On no tan sols hi ha «mateixes» i «boleros», ball de bot pel consum dels estrangers, sinó també «tablaos» i la «fiesta nacional»...

Però, és curiós, al marge d'aquest fenomen, les nostres festes patronals continuen, amb més o manco empenta, i això sí que ens umpl de goig i d'esperança, renovades a molts d'indrets, recuperades pel jovent i per gent autènticament patriota, precisament perquè en aquest esclat de goig popular hi veuen un **SIGNE D'IDENTITAT**, privilegiat per al manteniment de la nostra ànima col·lectiva.

Aquest fet, tan positiu, ens fa pensar que la «balearització» no arribarà a enderrocar uns espais, uns monuments espirituals, tan entranyables i significatius com són les festes dels nostres pobles, des de sant Joan a sant Miquel.

Si és vere que la societat d'avui està mancada d'una escala de valors, i més tost els trabuca espesses vegades, hem d'afirmar rotundament que l'ancestral tradició nostrada de les festes d'estiu és un valor a conservar, a protegir i a promoure. Ho deim amb absoluta rotunditat, fonamentats en la millor filosofia antropològica del moment.

Els veïns de les nostres viles i ciutats, els ajuntaments que han patrocinat la conservació d'aquest patrimoni autènticament «artístic», tantes associacions i tants de patriotes que han suat de valent per dur endavant projectes i realitzacions de vertadera consciencialització popular, mereixen la nostra enhorabona, el nostre homenatge des de les planes d'aquesta revista, oberta de pinte en ample a tot allò que sigui «amor de pàtria», a tota «saba antiga i pura que fa el cor més mallorquí». No per un amor romàntic a l'antigor simplement, sinó per voler consolidar els lligams que uneixen l'avui festetjat conscientment a l'antic que perviu per donar-nos consciència de continuïtat en la línia del que caracteritza espiritualment el poble nostre.

Per acabar, direm que la religiositat popular —que s'ha debatut darrerament a nivell diocesà— ha de ser promoguda, animada i encaminada també com un d'aquells valors consubstancials a l'autèntica fesomia de la nostra ànima col·lectiva per tal que els valors religiosos de les nostres festes d'estiu esdevinguin un suport a l'evangelització a partir d'uns fets —uns sants, uns misteris celebrats— que tant tenen a veure amb la fe cristiana, i a partir de fer avinent als mallorquins d'avui que són cristianes les seves arrels i que en el missatge evangèlic poden trobar la plenitud de l'humanisme integral.

X Premis BALDIRI REXACH

D'ESTÍMUL A L'ESCOLA CATALANA

VEREDICTE 1987-88

Dotació total: 9.500.000 ptes.

PREMIS A LES ESCOLES

12 premis de 500.000 ptes.
cadascun

C.P. Llibertat,
de Badalona (Barcelonès)

C.P. Rocafonda,
de Mataró (Maresme)

Escola el Turó,
de Mataró (Maresme)

C.P. Pau Casals,
de Sant Joan Despí (Baix Llobregat)

Escola Llebetx,
de Vilanova i la Geltrú (El Garraf)

C.P. Francesc d'Albranca,
de Migjorn-Sant Cristòfol (Menorca)

C.P. Albirka,
d'Arbeca (Les Garrigues)

Col·legi Mare de Déu del Carme,
de Bergà (Berguedà)

C.P. Censal,
de Castelló (Plana Alta)

I.P.F.P. Montilivi,
de Girona (Gironès)

**Centre d'Educació Especial
C.R.A.L.L.**,
de Vic (Osona)

Institut de Batxillerat Joan Oliver,
de Sabadell (Vallès Occidental)

PREMI A MESTRES I PROFESSORS

El Jurat, després de valorar els 56 treballs presentats, ha decidit, davant la provada qualitat dels dos treballs finalistes, d'atorgar el Premi «Ex-equo» a

HISTÒRIA ILUSTRADA
d'Artur Palomer i Ferrer i Ramon Salicrú i Puig, que a partir de l'estudi de la realitat més immediata per part dels alumnes, arriba a la coneixença de la història nacional, i a

LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA DIDÀCTICA DE LES CIÈNCIES: UNA PERSPECTIVA RACIONAL
de Joan Aliberas i Maymi, per l'oportunitat de la temàtica presentada i pel seu rigor i esforç de síntesi.

PREMIS ALS ALUMNES

54 lots de llibres per valor
de 50.000 ptes. cadascun.

PARVULARI I CICLE INICIAL

1. **El sol i la lluna.** Alumnes de Parvulari. C.P. Castell d'Odena, d'Odena.

2. **El meu llibre de llegir.** Alumne de 1r. Educació Especial. Escola Joan XXIII, d'Els Hostalets de Balanya.

3. **El centre urbà de Palamós.** Alumnes de 1r. i 2n. C.P. Ruiz Giménez, de Palamós.

4. **Les nostres dents què? Alumne de 1r. Un carrer de Catalunya en miniatura.** Alumnes de 2n. Escola L'Espill, de Manresa.

5. **Els nostres contes.** Alumnes de 2n. C.P. Les Palmeres, de Santa Coloma de Gramenet.

6. **Rodolí a Rodolí.** Alumnes de 2n. C.P. Martí Poch, de L'Espluga de Francolí.

CICLE MITJÀ

1. **El Tibidabo.** Alumnes de 3r. Escoles Grimm, de Barcelona.

2. **Transformacions.** Alumnes de 3r. Escola Mowgli, de Reus.

3. **Mataró: La nostra ciutat.** Alumnes de 3r. C.P. Camí del Cros, de Mataró.

4. **L'hort.** Alumnes de 3r., 4t. i 5è. C.P. Camí del Mig, de Mataró.

5. **Eleccions Municipals.** Alumnes de 4t. C.P. Pompeu Fabra, de Llançà.

6. **La fauna del Ripollès.** Alumnes de 4t. Escola Santa Maria, de Ripoll.

7. **Inundacions a la Ribera.** Alumnes de 4t. Escola L'Alcocera, de Polinyà de Xúquer.

8. **La hidrografia: Les nostres fonts.** Alumnes de 4t. i 5è. C.P., de Cabra del Camp.

9. **El riu Llobregat.** Alumnes de 5è. Escola Guillem de Balsareny, de Balsareny.

10. **Festes tradicionals.** Alumnes de 5è. Col·legi Mare de Déu del Carme, de L'Espluga de Francolí.

11. **Els gegants de Gràcia.** Alumnes de 5è. Escola M. Patronat Domènec, de Barcelona.

12. **Treballant el paper.** Alumnes de 5è. C.P. Joc de la Bola, de Lleida.

13. **La verema.** Alumnes de 5è. i 6è. C.P. Pompeu Fabra, de Manlleu.

CICLE SUPERIOR

1. **Els mots més curts.** Alumnes de 6è. Escola Enxaneta, de Valls.

2. **L'epopeia del poble català.** Alumnes de 6è., 7è. i 8è. C.P. Soriano Montagut, d'Amposta.

3. **El museu del pa de Tona.** Alumnes de 7è. Escola Sagrat Cor, de Tona.

4. **Treballs de recerca (4 treballs).** Alumnes de 6è., 7è. i 8è. Escola Montsant, de Reus.

5. **Resums de notícies.** Alumnes de 7è. i 8è. Escola Mossèn Cinto, de Folgueroles.

6. **J.V. Foix, català.** Alumnes de 7è. i 8è. C.P. Pràctiques Annex E.U. Professorat d'EGB, de Tarragona.

7. **Treballs de literatura (4 treballs).** Alumnes de 7è. i 8è. C.P. Enric Granados, de Barcelona.

8. **Camps lèxics i semàntics del raïm.** Alumnes de 8è. Escola Mowgli, de Reus.

9. **Treballs de Ciències Socials (9 treballs).** Alumnes de 4t., 6è., 7è. i 8è. Escola Montessori, de L'Hospitalet de Llobregat.

CICLES DIVERSOS

1. **Cent Peus (Revista).** Alumnes de tots els nivells. Escolania de Montserrat.

2. **Tot fent música.** Alumnes d'EGB, BUP i COU. Escola Mestral, de Sant Feliu de Llobregat.

3. **Els gegants.** Alumnes de tots els nivells. Col·legi Ntra. Sra. Misericòrdia, de Reus.

4. **Tot descobrint la nostra escola nova.** Alumnes de tots els nivells. C.P. La Monjoia, de Sant Bartomeu del Grau.

5. **Poesia visual.** Alumnes de tots els nivells. Escola Príncep de Viana 2, de Barcelona.

6. **La vida al bosc i el foc.** Alumnes de tots els nivells. Escola El Puig, d'Esparreguera.

7. **L'entorn de la nostra escola.** Educació especial. Centre Pedagogia Terapèutica Verge Fàtima, de Terrassa.

8. **Treballs diversos (6 treballs).** Alumnes de varis nivells. C.P. Mare de Déu del Carme, de Sant Joan de Vilatorrada.

9. **Treballs de taller (3 treballs).** Alumnes de 1r., 3r. i 4t. EGB. C.P. Fortià Solà, de Torelló.

10. **El temps.** Alumnes de 1r. i 2n. EGB **Colònies de tardor en una granja escola.** Alumnes de 3r., 4t. i 5è. EGB. C.P. El Turó, de Montcada i Reixac.

11. **País Valencià, Catalunya Nord.** Alumnes de 5è. i 6è. EGB. **Treballs d'investigació.** (4 treballs). Alumnes de 1r. BUP. Escola L'Horitzó, de Barcelona.

BUP, COU i FP.

1. **Un país... el nostre.** Alumnes de 1r. BUP. I.B. Milà i Fontanals, de Barcelona.

2. **Els incendis forestals.** Alumne 1r. BUP. La Salle, de Manresa.

3. **Normalització lingüística.** Alumnes de 1r. BUP. Escola El Casal, de Castellar del Vallès.

4. **Treball de zoologia.** Alumnes de 1r. BUP. **Itinerari.** Alumnes de 3r. BUP. Col·legi Ntra. Sra. del Carme, de Balaguer.

5. **Estudi demogràfic de tres pobles i agricultura a la C.E.E.** Alumnes de 2n. BUP. Col·legi Sant Josep, de Tàrraga.

6. **Treballs de literatura (3 treballs).** Alumnes de 3r. BUP. Escola Elisabeth, de Salou.

7. **Passeig de Gràcia.** Alumnes de 3r. BUP. Súnion I.C.C., de Barcelona.

8. **Itinerari a través de la Barcelona setcentista.** Alumne de 3r. BUP. I.B. Emperador Carles, de Barcelona.

9. **Enquesta sociolingüística a Solsona.** Alumnes de COU. I.B. Francesc Ribalta, de Solsona.

10. **El camí ral.** Alumnes de COU. **La romanització.** Alumnes de COU. Col·legi Gresol, de Terrassa.

11. **Projecte d'explotació cunícola.** Alumnes de 1r. Batxillerat Científic 1 i de 2n. d'Ensenyament Secundari. Escola Pia, de Terrassa.

12. **Museu d'història de la medicina a Catalunya (2 treballs).** Alumnes de 1r. i 2n. FP. sanitària. I.F.P. Pedraforca, de L'Hospitalet de Llobregat.

13. **Estudi socioeconòmic de Manresa i comarca.** Alumnes de F.P. administratiu I.P.F.P., de Manresa.

14. **El teatre medieval i les passions.** Alumnes de F.P. I.F.P., de Martorell.

15. **Producció manufacturera a Banyoles.** Alumnes de FP-II 1r. I.F.P., de Banyoles.

Calendari de festes d'estiu

Francisca Sans
Joana Salas
Maria Josep Mulet

JUNY

24 de juny. St. Joan Baptista.

Sant Joan
Muro
Son Servera
Deià
Mancor de la Vall
S'Espleieta (Esporles)

29 de juny. St. Pere.

Andratx
Alcúdia
Port d'Alcúdia
Port de Pollença
Búger
Esporles
Colònia de St. Pere (Artà)
Escorca
«Los d'Amunts» (Alaró)

30 de juny. St. Marçal.

Sa Cabaneta (Marratxí)

JULIOL

5 de juliol. Mare de Déu de la Mar.

Cala St. Vicenç (Pollença)

10 de juliol. St. Cristòfol.

S'Arenal (Llucmajor)
Biniali (Sencelles)

16 de juliol. Mare de Déu del Carme.

Port de Pollença
Portocolom (Felanitx)
Cala Rajada (Capdepera)
Pòrtol (Marratxí)
Ruberts (Sencelles)
Portocristo (Manacor)

20 de juliol. Sta. Margalida.

Sta. Margalida

Sta. Maria del Camí
Felanitx
Sa Pobla

21 de juliol. Sta. Pràxedis.

Petra

25 de juliol. St. Jaume.

Alcúdia
Muro
Manacor
Binissalem
Santanyi
Algaida
Portocolom (Felanitx)
S'Estanyol de Migjorn (Llucmajor)

26 de juliol. Sta. Aina.

Sa Pobla
Moscari (Selva)

28 de juliol. Sta. Catalina Thomàs.

Valldemossa
Vilafranca de Bonany
Pont d'Inca (Marratxí)

28 de juliol. St. Victorià.

Campanet

30 de juliol. St. Abdon i St. Senén.

Inca.

AGOST

1 d'agost. St. Feliu.

Llubí

2 d'agost. Mare de Déu dels Àngels.

Pollença
Alcúdia (Festa de sa victòria)

6 d'agost. St. Salvador.

Artà

7 d'agost. St. Domingo.

Lloret de Vista Alegre
Els Llombards (Santanyi)

10 d'agost. St. Llorenç.

St. Llorenç des Cardassar
Selva
Cala Tuent-Sa Calobra (Escorca)

15 d'agost. Mare de Déu d'Agost.

Campos
Alcúdia
Sineu
Sencelles
Puigpunyent
Ca'n Picafort (Sta. Margalida)
Sa Vilanova (Esporles)
Cala d'Or (Santanyi)
«Bahía Grande»-«Bahía Azul»
(Llucmajor)
Son Macià (Manacor)

16 d'agost. St. Roc.

Sineu
Alaró
Porreres
Cala Rajada (Capdepera)
S'Alqueria Blanca (Santanyi)

24 d'agost. St. Bartomeu.

Sóller
Capdepera
Montuiri
Consell
Ses Salines
Pla de Na Tesa (Marratxí)

28 d'agost. St. Agustí.

Felanitx
Portocolom (Felanitx)
Ca's Concos (Felanitx)
S'Arracó (Andratx)

29 d'agost. Martiri de St. Joan Baptista.

St. Joan
Estellencs

Nota:

Tota la informació continguda en aquest treball ens ha estat facilitada pels regidors de cultura dels ajuntaments de Mallorca.

SETEMBRE**2-4 de setembre. Mare de Déu de Marratxí.**

Sa Cabaneta (Marratxí)

8 de setembre. Mare de Déu de Setembre.

Banyalbufar

Costitx

Fornalutx

Galilea (Puigpunyent)

Lloseta

Maria de la Salut

St. Llorenç des Cardassar

10 de setembre. St. Nicolau de Tolentino.

Ca's Concos (Felanitx)

23 de setembre. Sta. Tecla.

Biniamar (Selva)

26 de setembre. St. Cosme i St. Damià.

Pina (Algaida)

29 de setembre. St. Miquel.

Calonge (Santanyi)

Campanet

30 de setembre.

Son Negre (Manacor)

FESTES AMB DATA VARIABLE**Juliol**

Sa Ràpita (Campos). Dissabte abans de St. Jaume.

Ses Covetes (Campos). Dos dissabtes abans de St. Jaume.

Ariany. Darrer diumenge de juliol: commemoració de la Independència.

Agost

Petra. Primer cap de setmana d'agost: festa dels Àngels.

Sta. Eugènia. Primer diumenge d'agost.

Llucmajor. Segon diumenge d'agost: Sta. Càndida.

Son Carrió (St. Llorenç). Uns anys fan festa per St. Llorenç (10 d'agost) i d'altres per St. Antoni.

Ariany. Darrer diumenge d'agost.

Randa (Algaida). Darrer diumenge d'agost.

Esporles. Darrer diumenge d'agost: festa de l'ermita de Maristella.

Santa Catalina Tomàs
(Dibuix de Pau L. Fornés)

Setembre

Lloret de Vista Alegre. Data variable: festa des Sequer.

Inca. Data variable: festa de les Llanternes.

Sta. Maria del Camí. Primer diumenge de setembre: Sta. Maria del Camí.

S'Esgleieta (Esporles). La Beata.

Sta. Margalida. Primer diumenge de setembre: la Beata.

Binissalem. Darrer diumenge de setembre: festa del Vermar.

Altres

Son Serra de Marina (Sta. Margalida). Darrer diumenge de juliol o primer diumenge d'agost.

Cala Millor-Cala Bona (Son Servera). Una setmana a l'estiu.

Vilafranca de Bonany. Final d'estiu: festa del Meló.

Cala Morlanda (Manacor). 3, 4, 5 d'agost.

S'Illot (Manacor). Del 15 al 19 d'agost.

Cala Murada (Manacor). Del 15 al 19 d'agost.

Cales de Mallorca (Manacor). Del 18 al 16 de setembre.

FESTES D'ESTIU A LES BARRIADES DE PALMA

Son Gotleu: del 23 al 28 de juny.

Son Fortesa: del 25 al 28 de juny.

Son Ferriol: del 27 de juny al 5 de juliol.

Rafal Vell: del 4 al 19 de juliol.

Sa Calatrava: 9, 10 i 11 de juliol.

Es Vivero: del 18 al 25 de juliol.

Establiments: del 18 al 26 de juliol.

Son Cladera: del 21 al 26 de juliol.

S'Arenal: 24, 25 i 26 de juliol.

Sa Vileta: del 23 al 26 de juliol.

Rafal Nou: del 24 al 26 de juliol.

Bons Aires-Blanquerna: 28 de juliol.

Son Espanyol: del 31 de juliol al 10 d'agost.

La Paloma: del 31 de juliol al 15 d'agost.

Coll d'en Rabassa: 1 i 2 d'agost.

S'Aranjassa: 1 i 2 d'agost.

Verge de Lluc: Del 1 al 15 d'agost.

Sant Jordi: del 2 al 16 d'agost.

Son Espanyollet: del 3 al 9 d'agost.

Gènova: del 5 al 9 d'agost.

Camp Redó: del 7 al 9 d'agost.

Es Molinar: del 8 al 15 d'agost.

Son Roca: del 8 al 15 d'agost.

Poligon de Llevant: del 10 al 15 d'agost.

Son Oliva: del 10 al 16 d'agost.

Secar de la Real: del 15 al 20 d'agost.

Son Rapinya: del 17 al 24 d'agost.

Es Jonquet: del 19 al 23 d'agost.

Santa Catalina: del 19 al 23 d'agost.

Sant Agustí-Cala Major: del 27 al 30 d'agost.

Cas Capiscol-Son Busquets: del 28 al 30 d'agost.

Hostalets: dia 29 d'agost i del 4 al 6 de setembre.

Son Cotoner: del 4 al 6 de setembre.

Son Sardina: del 5 al 13 de setembre.

La Bonanova: dies 12 i 13 de setembre.

Sant Joan, la festa de l'amor que crema

per Gabriel Janer Manila

Diuen que Sant Joan i la seva festa ocuparen el lloc d'un déu remot vinculat al solstici d'estiu, a les festes solemnes de l'aigua i el sol, a l'embriuixament màgic de l'amor que vetlla, la nit de Sant Joan, i encén d'enamorança l'esguard dels fadrins.

Sant Joan de juny, la primera de les festes d'estiu, fou en temps passat la gran festa ritual de l'aigua i del sol, la festa venturosa de l'amor que crema.

Diuen les cançons antigues del poble:

*Dins un foc abrasador
està es cosset d'en Guiem;
si se crema, que se crem,
que se crema per amor.*

*Estava que m'abrasava
de l'amor d'un jovenet;
com més bevia, més set;
s'aigo no m'assaciava.*

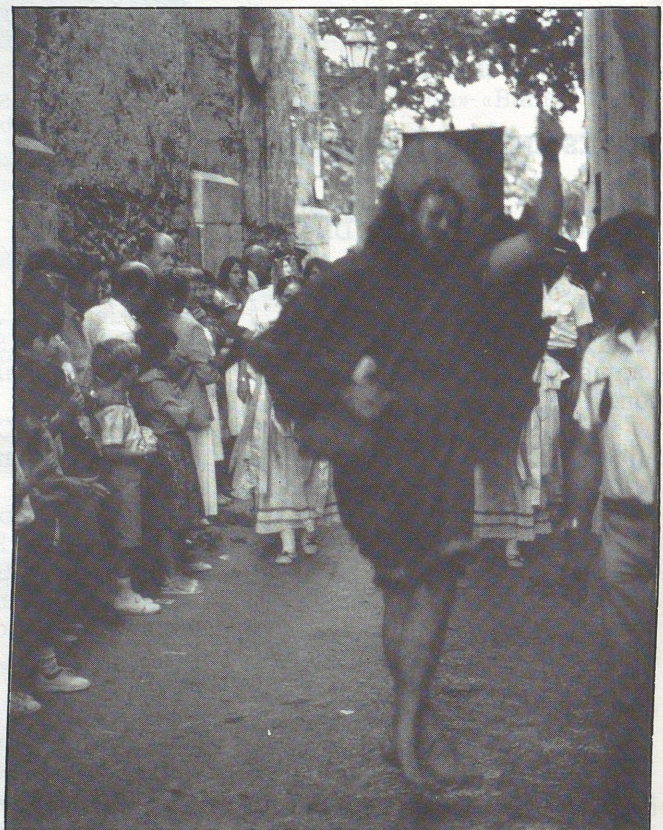
*Dins un foc abrasador
hi tenc lo meu cor que crema,
i tu encara hi poses llenya,
branques i qualche tió.*

Sant Joan és la festa de l'amor que crema. El sol balla, de matinada, i la gent corr a veure'l sortir, el sol; pugen a la muntanya, parteixen a la platja... (A Sant Joan, la vila del Pla que aquest dia celebra la festa del patró, acudien al molí d'en Xisquet, al Revellar, al molí d'en Prudenci, a Ses Roques). L'horitzó retalla el confí de la tera, mentre la bolla del sol —com una magrana— dansa, quan surt. Diuen que, si vols veure'l ballar, has de mirar com es projecta en un ribell d'aigua i l'has d'observar a través d'un sedàs.

En altre temps i a moltes esglésies de l'illa es cantava ofici solemne, just quan sortia el sol. Sant Joan hi ballava, durant l'Oferta. Havia d'esser jove, l'home que feia de Sant Joan, i havia de tenir les cames falagueres. Portava els calçons grisos, fins als genolls, les calces color de rosa, les espartenyas blanques... Anava en cos de camisa, abrigat amb una capa llarga, que subjectava el coll amb cintes de colors. Pel cap, una gorra de plat del color de la capa que representava l'aurèola del sant. Una creu llarga en la mà dreta amb una banderola... La mà esquerra subjecta a un costat.

Ballava Sant Joan tant com el sol, als compassos dels violins, els flabiols i les guitarres. Repartia ramells de flors i saltava sobre el trespol de l'església

emmurtada. En acabar l'ofici, voltava el poble i captava amb els obrers per mantenir la festa. En alguns pobles duia una pell d'ovella en lloc de la capa i, a vegades, unes castanyetes en les mans amb què acompanyava el ball i els saltirons. Sabem que ballava a Son Carrió, a Son Servera, a Sant Llorenç des Cardassar, a Artà, a Felanitx... A Pollença balla encara ara i assisteix a la processó del dia del Corpus, vora les àguiles. Salvador Galmés ens descriu el ball de Sant Joan a la vila de Sant Llorenç des Cardassar a *Flor de Card*: *Era un fadrí dels més falaguers de la vila vestit lleugerament amb sandàlies, calces blanques, baldragues verdes amb cascavells, camisa blanca, capa folgada i volandera de llustrina de color de carn, i barret en forma de capell invertit, la cofa cap avall i l'ala cap amunt com una gírgola plana.*

Sant Joan Pelós, a la processó del Corpus a Pollença

A l'Hort d'es Correu de Manacor
Foto: Diario de Mallorca

Portava un gallardet en la mà dreta, descansant l'esquerra en la cinta formant ansa amb el braç. Trescava tot el poble acompanyat de dos dimonis descalços, vestits de tela de sac en una sola peça amb pintures «infernals» d'ocre i almàguera davant i darrera, un picarol penjant al cul, un cap de figuera amb gran banyam de boc i una barra en la mà d'un tronc lleuger de valma-rosera.

També a Felanitx portava calces, camisa, falda blanca i capa vermella. Els cabells llargs, una creu de fusta i una corona. Jaume Oliver ens el descriu amb aquestes paraules, el Sant Joan felanitxer: *Duia calces, camia i falderets blancs, i damunt ses espatles una capa airosa de satí vermell. Careta de tela de sedàs, com si anàs a treure mel, i cabellera llarga tota escambuixada. Duia un braç com ansa de gerra agafat a un costat i amb s'altra mà brandava una creu lleugera amb una llegenda: «Vetací l'Anyell».*

*Sant Joan Pelós
va vestit de seda...*

Su-vora un cantó un aplec d'al·lots criden, «ja ve!» I acompanyat per una petita orquesta composta d'un violí, un fabiol i un guitarró, el Sant balla com un lla-gost fora d'es rostoll. És un ball exultant com es ver-sets d'un Magnificat, un cop aspre i ardent com es vent del desert, i altre cop fresc i afalagador com ses aigües baptismals del riu Jordà.

Ballava Sant Joan tant com el sol, quan trenca el dia. En aquella hora, els pagesos feien una creu en l'era sobre la qual havien de batre el gra, perquè espantava les formigues, aquella creu; hi havia qui semblava clavellers i els regava amb aigua de set pous de vena, conviçut que rebotarien, llavors, i farien clavells de set colors. També, si espolsaven els arbres que tenien poll, en sortir el sol, no tornaven a tenir-ne mai més. I qui es llançava a la mar, no estava malalt en tot aquell any.

La màgia de l'instant en què naixia el sol es projectava en les pràctiques de la vida quotidiana (semar llavors, cercar aigua subterrània, rentar-se les taques de la pell...) i en l'afany amorós —l'amor que crema—, amb la il·lusió de veure quelcom que representa l'enamorat, la seva fantasma o el seu signe.

Les fantasies amoroses de Sant Joan. El dissabte, les fadrines sembraven tres ciurons i els regaven. L'endemà comprovaven quants n'hi havia que començaven a treure. Així, podien saber els anys que tardarien a casar-se... El nom del primer home que saludava una fadrina el dia de Sant Joan serà el mateix que tindrà l'enamorat... L'aigua de set pous també servia per fer créixer la cua de les joves... Després de rentar-se, la matinada de Sant Joan, les joves llançaven l'aigua al carrer: el nom del primer home que trepitja aquella aigua també serà el nom de l'enamorat... Llançaven les fadrines, just quan el sol sortia, tres faves sota el llit: una sencera, una altra cellada, una altra pelada. Tractaven, després, d'agafar-ne una, ulls clucs, amb la mà. Si agafaven la fava sencera, l'enamorat havia d'esser ric; si agafaven la fava cellada, l'enamorat no seria ric, però tampoc no seria pobre; si agafaven la fava pelada, l'enamorat seria desventurat i pobre... Si a mitjanit encenien dos ciris davant un mirall, veien passar-hi la figura de l'enamorat... Posaven un sedàs sobre el respatller de tres cadires. Deien: —En Miquel, o en Bernat, o en Ferran, o en Pere..., m'estima? Si el sedàs feia moviment, era que sí, si no en feia, era que no... També llançaven gotes de plom fus —a vegades de cera— en un ribell d'aigua clara. En solidificar-se, aquelles gotes, prenién la forma d'una eina coneguda, que indicava quin seria l'ofici del futur pretendent. Les joves invocaven el sant i deien:

*Sant Joan florit, Sant Joan granat,
mostrau-mos l'estrella de l'enamorat.*

Però si una fadrina tenia més d'un pretendent i volia saber quin era que més delia pel seu amor, agafava algunes flors de card, les posava a la finestra de la seva cambra i atribuïen a cada flor el nom d'aquells enamorats. L'endemà, la flor més oberta indicava aquell que més l'estimava. Maria Antònia Salvà ha recollit aquesta tradició en un poema d'*Espigues en flor*:

*La flor de card fa que el somni perduri
d'unes amors que potser floriran,
i a les donzelles en conta l'auguri
meravellós en venir Sant Joan.*

L'amor que crema, com el foc de Sant Joan. Les fogueres —en altre temps freqüents a molts de pobles— apartaven els malefics i preservaven la gent de desgràcies. El foc era, justament amb l'aigua, el gran protagonista de la festa. Aigua i foc, en la festa solar de Sant Joan. L'aigua benèfica del Jordà —no debades és la festa de Sant Joan el Baptista—, l'aigua viva que neix a l'ull de les fonts, l'aigua misteriosa dels pous de vena, les virtuts de la rosada, que embelleix la pell, mentre el sol balla.

Potser Sant Joan substituï una antiga divinitat i donà nom a la font d'aigua termal de Sant Joan de la Font Santa, dins el terme de Campos, no gaire lluny d'es Salobrar. L'aigua sorgeix a una temperatura de trenta-vuit graus, a dos metres de profunditat, i hom li reconeix propietats curatives contra el reuma, l'artrosi i algunes malalties de la pell.

També les «herbes de Sant Joan» tenen propietats curatives contra les ferides i els talls. Són herbes remeieres —ruda, valeriana, alfabeguera...— recollides abans de sortir el sol, bones per necessari. Les posaven en una ampolla amb oli, *lligaven l'ampolla al cap d'un bastó* —escriu el P. Rafel Ginard— *i subjectaven el bastó a la branca d'un arbre. L'ampolla, amb les herbes abeurades d'oli, s'estava quaranta dies a sol i serena. Passats els quaranta dies, el suc ja era bo per talls i ferides. El temps necessari perquè l'oli adquirís virtut curativa era llarg* —quaranta

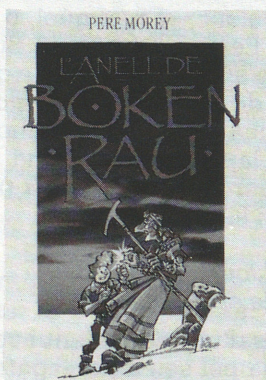
dies— i d'aquí arranca la frase: «haver de menester més que ses herbes de Sant Joan».

Un altre ritual de la nit de Sant Joan és la curació dels infants que pateixen de trencadura. En les primeres hores de la nit, a l'Hort d'es Correu, prop de Manacor, es trien els tanyes de vimer i s'obrin per la meitat amb esment que no s'esqueixin. Els nins han de passar a través de la tija oberta, primer el cap, després el cos, procurant que la saba que es desprèn de la planta toqui la pell de la part dolorida. Acabat el ritual, els tanyes tornen a unir-se amb ràfia i fang. Cada tany correspon a un infant i se li posa un senyal, perquè pugui identificar-se fàcilment. Passat algun temps, si la branca encara viu, aquell infant s'haurà guarit, però si el tany s'ha assecat, haurà d'esperar un any i tornar a repetir la cerimònia.

Sant Joan Baptista és també el patró de la paròquia de Muro, instituïda pel Papa Innocenci IV, l'any 1248, entre les primeres de l'illa. En un primitiu llibre de Consells de l'arxiu municipal trobam escrit que l'any 1383, reunits els jurats determinaren que *siguin llogats uns joglars per a la festa de Mossèn Sant Joan, patró nostre*. Però no sabem què cantaren els joglars, aquell dia, ni si prengué part en el ball, la gent, tot seguint la dansa del precursor, a l'hora en què el sol balla i les oliveres giren les fulles a llevant.

GABRIEL JANER MANILA

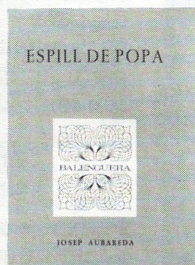
DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

Pere Morey, **L'anell de Boken-Rau**.

David Jou, **Transfiguracions**. Col·lecció «Balenguera».

Josep Aubareda, **Espill de popa**. Col·lecció «Balenguera».

En Pere Grill. Col·lecció «Això era i no era», 4.

Na Joana i la fada Mariana. Col·lecció «Això era i no era», 5.

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4. Palma de Mallorca

La festa dels moros i cristians a Pollença

per Felip Eugeni March i Cerdà

El dia és gran a Pollença, ben enmig de l'estiu; ens trobam a dia 2 d'agost, la Festa Major de la Vila.

La calor s'afica per dins tots els racons, tan sols a la Plaça, amb el remoreig de les paperines, es pot pretendre pensar que no fa basca... emperò no hi fa res, la festa es respira, se sent i al mateix temps es transpira: és La Patrona.

Així, tots els preparatius ajuden a esperar el Simulacre; tot són actes que confluiran als Moros i Cristians; l'Ofici, amb els personatges històrics; els Cossiers, la recepció a l'Ajuntament... calor i més calor... el capvespre, la Processó i enmig de tot el blanc immaculat de les camies de jeure dels cristians que es passegen entre els carrers i els cafès a escometre el «mesclat», ell serà la força per envestir la batalla, és el començar a entrar amb olivetes... és una tasca col·lectiva que ara per ara caracteritza essencialment les festes patronals de Pollença: són els MOROS I CRISTIANS.

Podem dir quasi amb certesa, que d'ençà del segle passat la Patrona de Pollença es relaciona ben directament amb la victòria dels pollencins davant els turcs; la gesta dels nostres avantpassat davant el corsari Dragut, allà a l'any 1550, va anar agafant més importància fins arribar a esser l'acte central de la festa.

Actualment podem dir que la Patrona sense Moros i Cristians no pot existir i no hi ha dubte que malgrat els anys que han passat, l'essència de la festa encara ara es pot trobar a dins tots els pollencins, perquè el simulacre és autènticament popular i brolla espontàniament; es fa perquè realment n'hi ha ganes, d'aquesta manera la gesta d'en Joan Mas dona la impressió que és una participació voluntària i renouera de tot un poble, i per aquesta mateixa raó és el que li dona el caire d'autenticitat.

Així i tot, aquests darrers anys, tot aquest sentiment que hem esmentat ha quedat una mica diluït; l'eufòria participativa i la certa manca de consciència del que realment s'està fent per part d'un sector de persones, fa que el Simulacre, de vegades, surti una mica desbaratat, sense cohesió a on surten violències descontrolades, que sens dubte desmereixen del sentit popular de la festa.

Deixem emperò una mica de costat aquestes darreres paraules i facem una anàlisi del que realment passa a Pollença dia 2 d'agost, el dia de la Patrona.

Foto Micer (Pollença)

Les referències històriques ens poden dur a entendre millor la festa tradicional, mesclada amb la llegenda de l'atac al segle XVI dels pirates turcs, encapçalats p'en Dragut, a la nostra Vila; aquella nit del 31 de Maig de 1550 va esser durant molts d'anys com el «dia de la desgràcia». D'ençà d'aquesta data, segurament els pollencins no en tengueren cap gana de recordar la festa amb un simulacre, tenint en compte que els atacs dels pirates continuaren durant el segle XVII i XVIII.

Emperò el temps passa i no hi ha dubte que la força dels cristians encapçalats p'en Joan Mas, va entrar intensament dins el sentiment patriòtic de

Foto Micer (Pollença)

tots els pollencins; era la reafirmació d'un sentiment cohesionat com a poble que es pot definir com a «pollencinisme».

Segurament el corrent renovador de la Renaixença amb l'enaltiment dels valors patriòtics i locals, va ésser el que va impulsar que es fes el Simulacre dels Moros i Cristians; sabem que ja es feia l'any 1860 (Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Pollença), i que l'any 1884, segons testimoni d'Antoni Maria Alcover, ja tenia una gran importància, essent l'acte central de la festa.

El Simulacre ha tengut investides i reculades, emperò sempre ha significat la victòria dels pollencins sobre els turcs, mesclant el sentit patriòtic i religiós de la nostra Festa Major.

Actualment, el dia de la Patrona, és esperat amb ànsia per tots els pollencins i pollencines; no hi ha dubte que la festa ha tengut una forta repercussió dins totes les celebracions populars de l'estiu a Mallorca; tothom vol gaudir de l'esperit que es respira a les primeries del mes d'agost; tothom espera l'horabaixa; els primers cristians voltens pels carrers i, de tant en tant, un glop de «mesclat» als bars; és la preparació per al simulacre; així comencen a sentir-se les olors característiques, pólvora i suc... també les nostres al·lotes, i això darrerament, la qual cosa és demostrativa que la festa evoluciona i agafa noves característiques, s'integren discretament al Simulacre; les camies de jeure de les nostres padrines de fil o brinet han tornat a veure la llum, i els culs de totes les caixes i canteranos han estat remoguts, donant d'aquesta manera una patina de blancor i filigrana dins la festa, convidant així a tots a participar-hi millor.

Després de la processó el Carrer Major s'omple

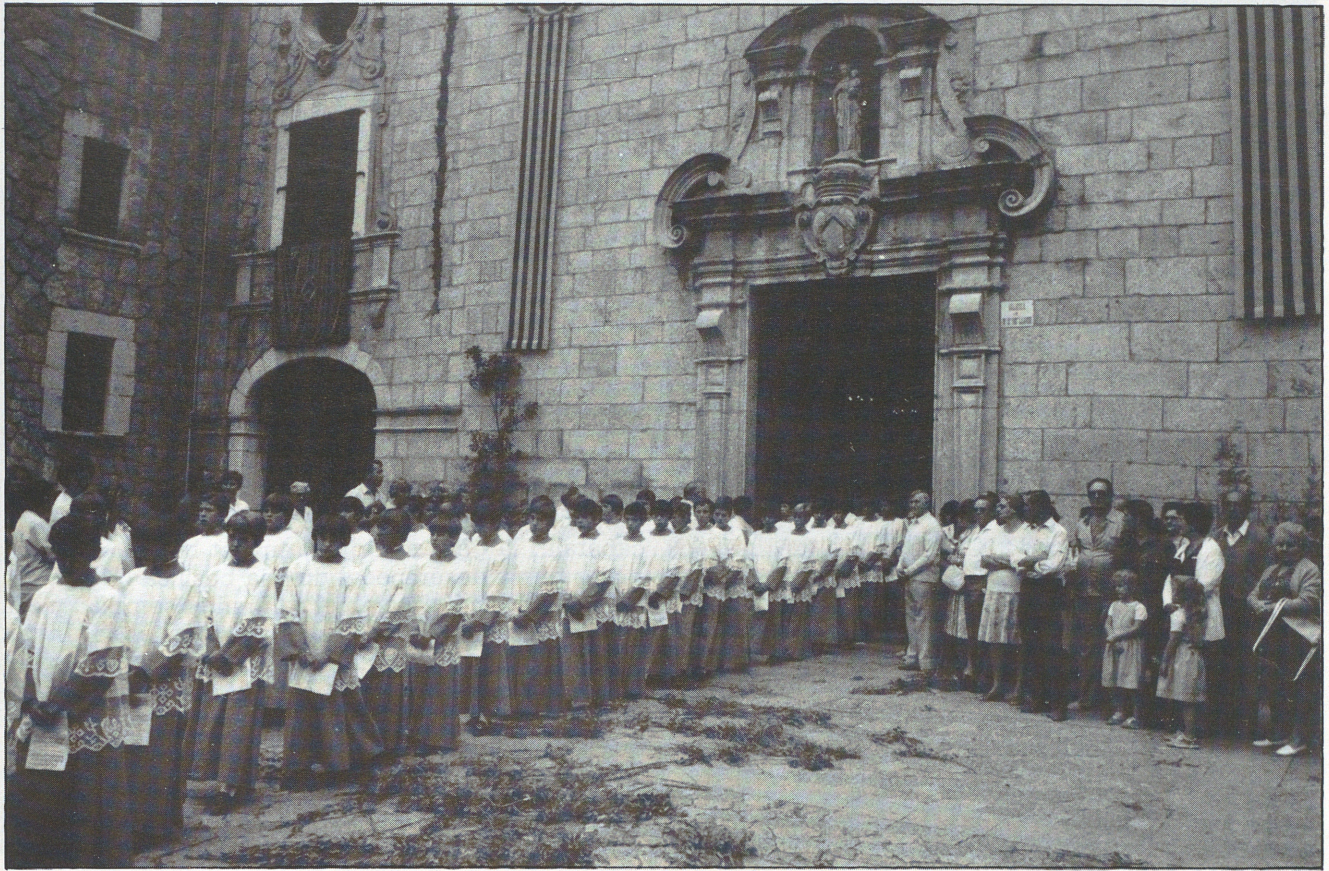
de gom a gom, tothom està expectant, tothom vol estar a primera fila; manquen pocs minuts per a vi-brar; els cristians s'apinyen davant la Cortera, allà a la Plaça de l'Almoïna, també n'hi ha a l'entrada dels carrerons esperant l'investida, és una energia des-controlada que de vegades fa matx, emperò és espontània i aquest és el punt fonamental perquè la festa encara ara sigui popular. El so de n'Engròs, la campana major de la Parròquia, ens estreny el cor, toca per foc i el crit d'en Joan Mas ens emociona... quan es pot sentir, però si no, així i tot es pot imaginar; a partir d'aquí res és controlable, res té aturall, tot són anades i vengudes, estretes i calor, empen-tes i crits, barrades, espasades... quasi bé pareix la batalla de bon de veres, tanta sort que és un Simulacre... entre tot la suor i l'olor del mesclat compareix amb bavarades intenses i el Carrer Major vibra i tremola, els trons i la pólvora ajuden a fer-ho i la gent espectadora pateix i viu al mateix temps la batalla... tot alena un cert desgavell i pareix que ningú sap com acabarà, no hi ha dubte: és l'espontaneïtat.

Així amb les investides i les reculades, els Moros i Cristians van sortint dels carrers de la Vila, fins arribar al Camp de Futbol, allà es fa l'encontre final i la bandera de la mitja lluna serà la fita per donar per acabada la lluita, emperò la tasca no serà fàcil, tots s'apinyen a la bandera pirata, tot són barrades i espasades i els moros no la volen amollar, al final caurà i la tornada serà victoriosa.

Els moros desapareixen tira tira, i els cristians tornen a ésser els protagonistes i la victòria els ajunta, el suc, l'esgotament, la calor i l'eufòria ajuden a fer-ho; l'emoció torna a reviuire dins els carrers, en Joan Mas i els seus, amb les dues banderes, la de la mitja lluna i la senyera pollencina és el símbol de la victòria, és el símbol de l'esforç patriòtic en contra de l'enemic... és l'emoció del pollencinisme ben entès, i per aquesta raó cal donar gràcies. Tot ha acabat bé; aquí compareix el sentit religiós de la festa, mesclat amb la popularitat de l'acte: és el Te-Deum. La Parròquia de la Mare de Déu dels Àngels, estibada de gent, torna a respirar l'olor del mesclat i de la suor; el dia de la Patrona sempre ha fet calor i la gentada s'estén pertot i els cristians espotats s'intenten aguantar així com poden a les barres o als veïnats; l'orgue fa de les seves, se senten veus que entonen el Te-Deum d'en Tortell: és el clàssic; aquí l'emoció de la festa agafa un caire especial, és l'Acció de Gràcies, és l'agraïment per haver pogut fer el Simulacre un altre any, i sobretot amb un sentiment de continuïtat.

Després la Plaça, empaperinada agombola encara els darrers cristians; tothom xerra de com ha anat la lluita, hi ha crítiques, hi ha veus que diuen que res ja és com era abans, emperò no entenen que aquesta festa és viva i evoluciona, i per això no cal aturar-se, s'ha d'investir la crítica per a millorar, emperò el que no es pot condemnar mai és l'espontaneïtat dels pollencins dins l'acte més representatiu de les nostres festes populars.

FELIP EUGENI MARCH I CERDÀ

Festes de La Diada

per Ramon Ballester i Vives

LA DIADA, TEMPS ENRERA

Als Llibres de Priorats de la Col·legiata de Lluc ja trobam al s. XV unes referències detallades de les despeses que ocasionava la festa major del Santuari que s'acabava amb gran solemnitat i concurrència de pelegrins per la «Vuitada». Potser la primera vegada que aquesta festa pren el nom explícit de la Diada és ja al s. XVIII (1).

Malgrat que manquin cròniques per a conèixer certes particularitats dels vells programes de La Diada, als esmentats llibres hi ha una sèrie de dades prou aclaratòries. Així sabem que era molta la gent que pujava a Lluc a celebrar aquesta festivitat ja que cada any s'havien de renovar «gerres, escudelles, plats i brocals pels pelegrins» i que, en certa ocasió, perillaren els queviures més elementals. «Lo dia de Ntra. Sra. de setembre per no haver trobada farina

quant isquí prior i acudir molta gent se molgué una quartera a Selva mateix» (2).

Abans de festes ja es prevenia la parada de taules. S'organitzava una gran caçada de perdius. «Mes al 27 ag. 1722 he pagat a n'Andreu nostre'n traginer per vuit lliures de pólvora per caçar per la Vuitada a raó de 5 sous 2 diners. Mes per una rova de perdigons 1 lliura 7 sous» (3). A més de la cacera i l'aviram es comprava una vedella a Inca, Sollerich o Mossa. Els plats dolços completaven les viandes: «confitura genovesa» («ço és carabassat i tronxos de lletuga»), congrets, sucre esponjat, xocolata, «esses, casques i ensaimades», tot acompanyat pels refrescs i «aigo gelada» que preparaven amb la neu del Massanella que havien baixat en dues portadores.

Els jocs populars no hi mancaven. Per les correuges de joies, enfilades a les canyes, hi penjaven com a trofeus «polles, pollastres i capons», capells

«cambux i taleques». Aquests dies, els «al·lots blaus» tenien l'alegrança de lluir «sabates noves i calcetins blaus».

A més de les corregudes de joies altres dos esdeveniments configuraven la festa: el ball de bot i el «bovet de Cosconar». Fermat a les banyes amb dues cordes llargues apareixia el mític brau, el mal i la força bruta capficat i dominat per la Verge... Era un bou de Cosconar que mig amollaven per la plaça fent giscar i córrer la jovenalla.

Hi havia tres ballades, fins a Sant Mateu. S'encenien els festers que il·luminaven la rotlada. Abans de començar les danses els obrers feien l'encantament de les fadrines i, poc després, s'engrescava el ball de bot al so dels xeremiers o dels trompers. «Als 14 dits (set. 1722) he pagat a los homens qui han tocat les trompes lo dia de l'Octava tres sous a quisqu qui són 19 sous» (4).

Tanmateix eren les celebracions religioses la part central de La Diada. Els canonges de La Seu pujaven per a presidir les solemnes Completes «amb moltes candeles» i l'Ofici. Se solia convidar un predicador de Ciutat i, sovint, «pel cant d'orgue» es contractaven «sis cantors» a més dels músics que també tocaven violins i violes. «Set. 1590. Paguí per les cavalcadures dels musichs qui feren ofici a cant d'orgue i sonaren violes d'arc dos dies, quatre lliures i cinc sous» (5).

LA DIADA ACTUAL

Les festes de La Diada se celebren actualment a l'entorn del dia 12 de setembre, festa litúrgica de la Mare de Déu de Lluc.

Sens dubte s'ha conservat l'estructura antiga de les festes malgrat que en certs períodes s'hagi pogut desdibuixar la fesomia pròpia.

Als finals de la dècada dels setanta es plantejà la conveniència d'una revisió de les festes coherent amb l'esperit bàsic de La Diada recobrant alguns actes antics i, amb creativitat, introduir-ne de nous.

Entre els actes programats que es destriem amb «fesomia pròpia» hi ha el «Rosari des Poblers». Durant el tridu preparatori, de bon matí i de manera informal un grapat de gent —la majoria de Sa Pobra— passen el rosari pel Pujol de la Trobada fent aturades festoses davant els Misteris on es recita espontàniament un glosat, una cançó extemporània i fins i tot, si s'escau, una ballada.

Es reviscolà amb aires juvenils i contingut modern, postconciliar, l'antiga «Vetla de Santa Maria de Lluc», malgrat que l'any passat per raons d'interferències amb el programa de La Diada es desplaçà del calendari de les festes per a més envant.

El dissabte entrada de fosca La Comunitat i Escolania amb el poble es resa el rosari muntant el Pujol. Una vegada arribats al cim vora l'enclletxa llegendària es fa la contarella de la trobada mentre s'aixeca d'aquell lloc una imatge de la Mare de Déu amb l'esclator de les campanes, els coets, les mamalletes i la banda de música que toca La Balengue-

ra. Després, amb candeles i bengales, es baixa en processó fins a la Plaça dels Pelegrins i s'acaba en un plegamans al Cambril. «És la Trobada més que d'una Imatge, d'un Signe que ens uneix des dels inicis de la nostra història com a creients en Jesucrist i com a membres i forjadors del nostre Poble» (6).

La Revetla de La Diada parteix d'un guió que serveix a l'animador de la nit per a ordenar els molts grups que acudeixen i engrescar la participació popular. A més del ball de bot hi ha glosat, desfilada de llanternes de meló i síndria, rifes d'alguns animals donats pels amos de les possessions d'Escorca i una convidada a tothom a menjar bunyols i a beure vi dolç». «Joves i vells al bell mig de la rotlada, de forma espontània i tumultuosa, amb la urgència de proclamar amb tot el cos el que som i el que vol el nostre esperit, semblant a una suggestiva reivindicació. Això ho entendrem amb més evidència a punt de mitjanit quan les campanes i els coets anuncien l'acabatall i la gent enardida, envest ballant el portal major fins a desembocar dins la basílica on la Mare de Déu de Lluc rep amb el seu millor somris aquella riuada entusiasta. Llavors la pregària es fa un crit patriòtic o el crit patriòtic, una pregària» (7).

Durant la nit hi ha la Pujada de la Part Forana amb una organització assenyada i des d'uns criteris que no desdiuen gens amb l'esperit i estil dels antics pelegrinatges. Durant el trajecte hi ha aturades

llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 1 10.72 14 66
Ciutat de Mallorca

—«Filosa de la Mare de Déu», «Salt de la Bella Dona»...— on la música, la llum i les escenificacions fan memòria dels miracles o les llegendes de Lluç.

El diumenge comença amb una despertada amb música i la benvinguda als pelegrins. I, a mitjan matí, una solemne Concelebració Eucarística aplegarà tota la gent amb la jerarquia de l'Església mallorquina i les autoritats civils.

Després de la migdiada, al capvespre, amb una emoció ancestral, s'espera vora la partió amb Aubarca l'arribada del Bovet de Cosconar que encalça la gent de la plaça i el jovent que corr cap a Margenor, provant aquesta mescla estranya d'alegria i por...

Després de la traca final la concurrència s'esvaeix a poc a poc deixant lloc a un corprenedor silenci que va des del Cambril fins a tots els indrets de la vall i les muntanyes...

A un reportatge que es va publicar a un diari de Ciutat, pel setembre de 1978, es va classificar La Diada com la «Festa Major de totes les festes de Mallorca».

L'afirmació pot semblar excessiva, però tenint

en compte la significació històrica i patriòtica del lloc, la proveniència tan variada o representativa dels qui pugen a festa, el programa que reviu els jocs i tradicions arrelades dins l'ànima del Poble i la participació activa i entusiasta de tothom, aleshores es comprèn el sentit de la frase i es descobreix que certament a Lluç s'hi celebra per La Diada una «especial commemoració de mallorquinitat», perquè «tots els pobles, traspassen les creus de terme per combregar a Lluç l'esperit d'un únic Poble i una mateixa Fe» (8).

RAMON BALLESTER VIVES

(1) ACL (Arxiu de Lluç) Ps. 108, fol. 19 v.

(2) ACL Ps. 30, fol. 17 v.

(3) ACL Ps. 92, fol. 34 (8) v.

(4) Ps. 92, fol. 71.

(5) Ps. 24, fol. 220.

(6) R. B. «La Diada de Lluç, Diada de la Mallorquinitat» al programa de festes de La Diada de 1981.

(7) Ib.

(8) R. B. «La Diada de 1980» al programa de festes de La Diada 1980.

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA LLUC

Festes de «ballar i córrer» a Santanyí (*)

per Miquel Pons

Sota la volta blava del cel d'estiu, Santanyí, de temps de llarga memòria i com ho demostren els documents, ha celebrat les festes de *ballar i córrer* primer com a un sol nucli urbà i després als diversos centres de població que anaren creixent dins la llargària dels segles.

Durant el segle XVI Santanyí celebrava les festes estivals per Sant Domènec —el poble sempre li diu Sant Domingo— i el seu origen cal relacionar-lo amb el vot del poble amb motiu d'una epidèmia de febres. La cançó diu:

*A Santanyí fan gran festa
a Sant Domingo en s'estiu.
El gall quan canta els diu:
bon ordi que mos envesta.*

La romanalla de la festa perdura dins Es Llobards.

En el segle XVII està documentada la festa a la Mare de Déu de Setembre, també coneguda per la Mare de Déu dels Missatges o de les Llogues. D'aquesta festa, tan significativa dins la pagesia, no en resta cap vestigi.

Una altra festa, la de Sant Roc de Montpeller, se celebrava al Puig de Consolació, des d'on baixà a s'Alqueria Blanca. Encara, a Consolació, segons Bover (1), es festejava els Sants Metges, Cosme i Damià, a la tardor.

SANT JAUME

El dia 25 de juliol —diada de Sant Jaume— de l'any 1786, el Rector Nicolau Pons instal·là la primera pedra de l'església nova i s'instituí la Festa de l'Obra, que des de llavors cada any es recorda (2). La més de dues vegades centenària festa de Sant Jaume no coincideix amb la festa patronal que és la de Sant Andreu, a 30 de novembre.

La documentació ens parla que pels voltants de la festa de Sant Jaume —i Festa de l'Obra— dels anys 1793, 1794, 1798, 1800... hi ha consignades quantitats *per licencies de ballar i correr joyas ... per vestits de cotoners, vestits de cosiers, Predicadors, sonadors...* (3). Notes que perfilen la interrogació de si Santanyí havia tengut cavallets i cossiers.

La festa de Sant Jaume tenia la vessant religiosa lligada a la Festa de l'Obra i la festa cívica a cura de l'Ajuntament.

El dissabte de Sant Jaume eren obligades les

completes acompanyades per l'orgue, que degué tenir un alt to de solemnitat a partir de l'any 1837, quan s'adquirí l'orgue de Jordi Bosch, procedent de l'enderrocat convent de Sant Domingo, de Ciutat (4). L'ofici de Sant Jaume havia de ser llarg i calorós. S'imposava un bon predicador i sovint es repetia la minsa història local: D'una manera especial les dones i joves hi anaven molt mudades i els ventalls feien un jornal. Ja de temps enrera hi havia refresc a l'Ajuntament.

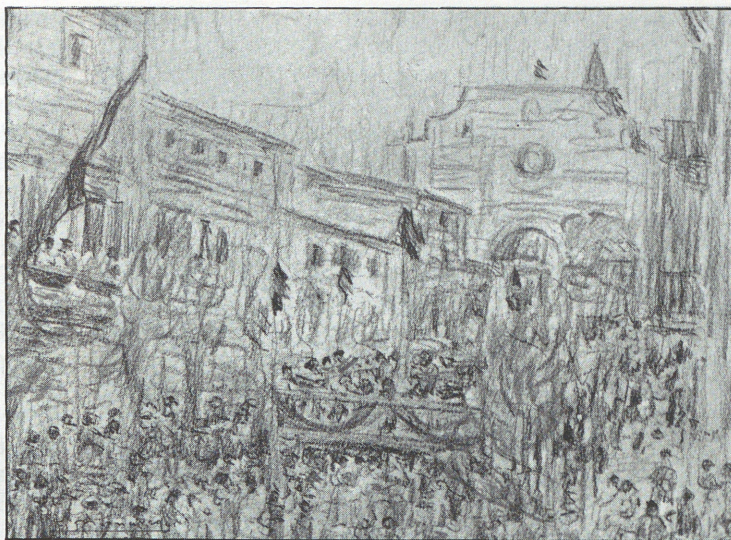
La festa cívica tenia un altre aspecte. A la Plaça es plantaven pinotells. Sura encara el bell record de quan es regava a la Plaça amb una bota amb pixarells. Un cel de paperins de seda cobria la Plaça il·luminada amb festers. Era costum que els enamorats enviassin un *present* de torró fort i avellanes, dins un mocador de daus, a l'estimada. Solia entregar *el present*, de casa en casa, na Maria Pere Mort, que juntament amb na Manenta tenien parada a una taula a la Plaça.

Hi ha una altra versió possiblement més antiga que recorda l'entrega del *present* a l'enamorada dins un mocador amb perilles —mocador de fil amb borles— que era portat per la futura sogra. La cançó en fa memòria:

*Tenc un mocador amb perilles
tan ample com un llençol,
si sa meva al·lota el vol
li duré ple de rosquilles.*

Davant el celler de Son Danús es disposava un cercle de carros, on seria mort un bou per cans afa megats que el deixarien fet una llàstima. La revetla s'animava amb els sons de les xeremies, que venien de Pina o Sencelles. No hi mancava el dimoni amb la canyaferla collida a Cabrera. La bullicia era a la Plaça, on els nins i nines gastaven les escafides dècimes amb ventalls de colorins, pedra foguera, cacauets, flabiols, siulets, avellanes... En temps primer s'ajustava un cadafal amb taulons i botes i es revestia de murta. Hi ha testimonis que l'any 1904 hi havia un cadafal molt acimat i la gent hi passava per davall.

El dia de Sant Jaume, acabat l'ofici i el refresc, es disposava anar amb carros de parell al cós, Camp d'En Bover, Camp de sa Vinya, s'Olivó... Els carros anaven envelats amb llençols amb randa destinats a

La plaça de Santanyí el dia de Sant Jaume de l'any 1927
(Dibuix de F. Berenguer)

tal fi o amb vànoves de color teixides a Santanyí, o a ses Coves del Rei o a s'Alqueria Blanca. Per poder-hi seure millor s'arranjava un matalàs sobre la sola del carro. Els carros eren adornats amb canyes verdes. La teringa de carros semblava un canyar embolcallat pel vent. Hi havia un premi pel carro més engalanat. Des del 1621 un ofici del governador prohibia portar armes al cós. La infracció equivalia a anar tres anys a remar a galeres. Hi havia corregudes pels grans i pels petits i sens distinció de sexe com també per tota casta de bísties.

A la tarda, amb la fresca, es feien tres balls. Un al carrer de Centro, un altre davant Cas Metge Miquel i l'altre davant Ca na Garró al carrer de Portell. El saig encantava *ses primeres* i els diners que es treien es destinaven a l'obra de l'església nova. Era una gràcia ballar les primeres i més d'un jovencell s'endeutava. La cançó dóna testimoni d'encantar els balls.

*S'al·lota em va demanar
Sant Jaume quin temps venia.
Li vaig dir que no ho sabia
perquè encara no tenia
doblers per fer-la ballar.*

Es ballaven jotes i mateixes. A Santanyí no hi havia cap ballada particular. Es memora dels sonadors com mestre Antoni de sa Dida, en Pere Julià des Molí des Cós, i en Pere es *Cego*, tocadors de violí. Rapaven la guitarra en Miquel Garró, en Llorenç Rigo, en Jaume de ca n'Elionor Solera i mestre Tià Boter. Sonaven el guitarró en Biel des Cós, en Baltasar Colomí i en Tomeu de ca n'Elionor. Amb els sons de música de corda, o en cas de la Banda del *Tercio* o la *Banda Santanyinense* segons comandassin els liberals o els conservadors, tres parelles ballaven tres mateixes i una vegada finides s'imposava anar a prendre un vas d'aigua gelada o un gelat a una de les tavernes de la Plaça.

La revelació dels balls a Santanyí i de la contrada era na Terringa de cas Perets.

—Ara balla na Terringa! era el crit que ho anunciava.

Es recorda que durant alguns anys alegrà les festes *es titerero* de mestre Nadal Pulla un gran titella articulat que acabà malament.

El no haver acabat les messes de batre era motiu de perllongar la celebració de les festes de Sant Jaume. Les festes finien amb uns focs d'artifici davant l'església. Els pagesos tenien prou esment d'haver acabat de batre i tenir l'anyada arraconada no fos cosa que els coets de festa calassin foc a les garberes.

Dins el segle XX les festes de Sant Jaume es condicionaven també a l'estat de les arques municipals i a la col·laboració dels taverners.

*Sant Jaume de Santanyí,
ha perdut ses fantasies,
ja no sonen xeremies,
fubiol ni tambori.*

SANT ROC A S'ALQUERIA

La petita història nostra ens informa que al santuari del Puig de Nostra Dona de Consolació se celebrava el 26 d'agost la festa de Sant Roc. Estam mancats de documentació que ens fiti l'antigor de Consolació. De totes maneres no el considerem com Berard i Solà més antic que la fundació de la vila (5). Les primeres notícies es relacionen amb els agermanats i són del 1523 i 1524 i d'un testament del 1527 (6). És cosa certa i sabuda l'estreta vinculació de s'Alqueria Blanca i Consolació abans de tenir s'Alqueria Blanca el primer oratori beneït el 1805 (7). La notificació *que todos los años acostumbra baylar y correr por divertimento en el mismo lugarcillo el dia 26 de agosto...* (8), data del 1813. Sembla quasi segur que a principis del segle XIX la festa de Sant Roc passà a s'Alqueria Blanca que la celebrava el 26 d'agost com indicava el *Missal* de l'Església de Mallorca estampat a Venècia el 1506. La mateixa data fou conservada a Porreres fins el 1971 i a s'Alqueria Blanca fins el 1973, que la mudaren a dia 16, com la celebren a Alaró. Entre el 1866 i 1867 és encarregada la imatge de Sant Roc, per a l'església de s'Alqueria

Blanca, a mestre Joan (a) Mosson, de Santanyí, autor, a la vegada, de Sant Roc de Consolació.

El mateix demble i poques variants devien tenir totes les festes de ballar i córrer dins el terme. Es recorda que vuit dies abans es posava la bandera blanca al campanar i era el primer senyal de la festa. També hi havia el record que si el dissabte de Sant Roc eren al figueral abandonaven el tall quan sentien les xeremies. Es vespre es cantaven completes i a la revetla es ballava amb ses xeremies, que solien venir de Ses Salines. A mitjanit s'acabava la revetla. Es posava un pi a cada branca de portal i dos a la Rectoria i un a cada una de les quatre bolles del replà de l'església, segons el partit que comandàs, des de ca ses Monges fins a can Bonjesús i es tirava molta de murta. La Plaça s'enramellava amb paperins de seda, que musicalitzaven les festes. Els obrers de Sant Roc foren de can Reió i n'Antiga. Es feia una col·lecta per realitzar les festes i moltes de vegades l'obrer de Sant Roc demanava ajut a l'obrer de Sant Antoni sempre més ufanós.

De bon matí s'inflaven les xeremies per tocar *diana* i anar a recollir les joies a les botigues i tavernes i les enfilaven dalt les canyes verdes. Les funcions religioses eren pertot d'un mateix estil. Ofici solemne amb sermó i oferta. A la sortida es ballava *sa dansada des batle*, que solia ballar l'obrer amb l'obrer, que era una joveneta, acompanyats per les xeremies. En principi sembla que es ballava a ses Rodasses i després al replà de l'església. Aquesta tradició havia estat perduda i recobrada fa uns anys.

Les corregudes en temps primer es feien en es Pou del Rei de son Rossinyol, i després a ses Teuleres, on s'hi anava amb carretons petits. Entre els corredors es recorda en Jaume Pons de sa Marina, que safalcava en Salom, de Santanyí. També fou un bon corredor del pollastre en Sebastià de son Pons. A les corregudes hi participava gent de tota casta, mascles i femelles i les joies eren apropiades per cada sexe. Les bísties corrien *ses ferradures*. Quan es posaren de moda les bicicletes es feren curses de *cintas bordadas por las señoritas de la localidad*.

L'horabaixa després del cant de vespres hi havia processó curta, molt llúida i es portava una talla petita de Sant Roc. La processó fou abolida l'any 1965, en temps de l'Ecònom Joan Servera. De l'any 1950 daten els goigs que es canten cada any, originals de Mossèn Jaume Bonet.

Com pertot arreu s'encantaven *ses primeres* i era guanyador qui més hi deia. Els encantadors eren en Reió i l'amo en Miquel Tort. Segons notícies s'arribà a pagar vint pessetes, que era el valor d'un sac d'ametles. Sovintejaven les llunes. Entre els sonadors recordem l'amo en Tomeu Pons i mestre Guillem Xina tocadors de guitarra com l'amo en Pep Carriguer. L'amo en Tomeu Xina tocava el guitarró i l'amo en Simó Marranxa i el barber Joan Marranxa eren tocadors de violí. Entre les balladores recordem na Bet de ca l'amo en Llorenç, ses Garrigueres, ses Balutxes, na Joanaina de son Ramon... I un bon ballador era en Damià des Forn. Es ballaven jotes es-

polsades, mateixes, que la gent coneix per ballar de per llarg, i s'escandalari, que dissortadament s'ha perdut. Els balls d'aferrat estaven totalment vedats i els que hi ballaven eren esborrats de congregants i de filles de Maria i són molts els que encara ho recorden. Es fruïa de beure aigua gelada amb ensaïmades. Les torroneres venien de Lluçmajor i de Felanitx i venien la mateixa mercaderia, per encortar els infants, que la famosa Simona.

Dins la dècada dels vint la festa de Sant Roc va comptar amb una parella de gegants malcarats, obra del Regent Mossèn Sebastià Guasp i de mestre Cosme des Forn, fuster d'ofici. Els gegants, juntament amb el dimoni representat p'En Reió, En Berreixet, entre altres, encarnaven la por per als infants i jo entre ells. La parella es guardava a la Rectoria i va fer flamada l'any 1958.

Sant Roc no és el patró de s'Alqueria Blanca sinó Sant Josep.

Les festes de Sant Roc, com un respir i un esplai dins la plena de collir ametles, alguns anys acabava amb l'amollada d'un globus i amb els familiars focs artificials si a can Barros tenien la palla entrada.

SANT MIQUEL DE CALONGE

La primera església de Calonge —església vella— fou erigida per Mossèn Jaume Riera i Rigo (9) i beneïda pel Rector de Santanyí, Dr. Andreu Danús, el 1801. L'església nova fou beneïda pel Bisbe Pere Joan Campins el 1909 i està dedicada a Sant Miquel. Hem de creure que la festa de Sant Miquel naixeria a l'entorn de l'església vella i allà es celebrarien les primeres festes de ballar i córrer i ja dins el segle present tendrien com a nucli la placeta del *Corral cremat*, on s'aixeca l'església sorgida dels plans de Mossèn Antoni M.ª Alcover.

Els informadors de més de vuitanta anys diuen que de record seu sempre hi ha hagut festa per Sant Miquel si les pluges no ho destorbaven. Les xeremies venien de Sencelles i alegraven la revetla. El fer festa sempre partia d'uns pocs ja fossin joves o una parella d'enamorats. Si era així, la jove presidia la festa. S'encantaven tots els balls i es rifaven rollets i dels guanyats es pagaven les despeses de la festa perquè l'Ajuntament no ajudava. Es posaven pins a l'església, a ca'l senyor Toni Vadell, a unes poques cases més i a la casa dels amos de la festa. Les al·lotes tallaven els paperins per adornar la Plaça. Les corregudes a peu es feren primer a na Barret i després a na Blanca devora can Marines. Amb els temps dins aquests espais es ferien corregudes de cavalls.

Com he dit s'encantaven tots els balls i els encantava en Toni Caminer de sa Conca. Es recorda que de les primeres es pagaven deus reals i dècimes malgrat algú arribàs a pagar una bona suma. A Calonge s'encantaven *ses primeres* i totes les altres amb una bona diferència de preu. Es ballaven mateixes i jotes. Els qui pretenien més sols ballaven mateixes. Les jotes eren més pel poble llis. Els sonadors de Calonge que alegraven les festes eren en

Tòfol Roca, en Jaume Pau, en Toni Pau guitarristes. N'Andreu Teixidor tocava el guitarró i el violí. Entre les balladores es recorden na Catarina de sa Taverna, na Francisca Maganet, ses Teixidores també eren bones balladores. Un extraordinari corredor a peu era l'amo en Miquel de sa Conca, que al nostre temps, diuen a Calonge, ha corregut amb cavall.

Els homes de Calonge tenen present que passades les festes de Sant Miquel es posaven a sembrar i sobretot si havia plogut entre les dues marededús.

SANT DOMINGO ALS LLOMBARDS

La festa de Sant Domingo que celebrava Santanyi l'heretà Es Llombards. La primera església data del 1779 i fou esbucada el 1964. La patrona d'Es Llombards és la Immaculada i, en canvi, dediquen les festes d'estiu a Sant Domingo de Guzman, a qui canten uns goigs en castellà des de fa anys. S'ignora quan sojornà la festa en Es Llombards. Anys enrera se celebrava la festa dia 4 d'agost. L'Església canvià la festa de dia 4 a dia 8 l'any 1972 però es va mantenir alguns anys en Es Llombardis el dia 4. L'any 1975 i el 1976 la celebraren dia 7 i el 1977 i 1978 també. L'any 1979 ja la celebraren dia 8 i des de llavors sempre dia 8. Cal dir que alguns anys no s'ha fet festa com també alguns anys l'organitzaven una colla de joves per guanyar-hi un doblor.

Les festes d'Es Llombards estaven tallades amb el mateix patró que a les altres poblacions santanyineres. Es posaven pins, que eren des Rafal, a l'església i a les cases que aidaven a la festa. Les xeremies animaven la revetla i a la sortida de l'ofici es ballava una mateixa davant l'església.

Madò Ferranda tenia un botigó i rifava ensaimades. També matava un xot i si en quedava rifava les sobres.

Les corregudes eren dins el Camp den Torrella o a un sementer des Rafal i després ja a la Plaça del poble. Foren bons corredors en Simó Cusina, qui era un fenomen, en Tomeu Cantó...

Com als altres indrets s'encantaven *ses primeres* i també les altres. Com pertot era tema del dia el qui les treia. La idea és que en Es Llombards tothom ballava però destacaven n'Aina Maria de cas Traginer, na Maria Rita, na Miquela de so n'Amer, na Francina Cusina, les germanes de cas Ferrer Batle, n'Andreu Carrotja, en Francesc de sa Garriguera, en Joan Lletrudis. Eren molts els bons balladors i el rotlo del ball els venia petit de tant que espolsaven. No hi mancava na Terringa de cas Perets que tocava bé les castanyetes. Tocaven la guitarra l'amo en Toni des molí den Parra, en Jaume Ferrer... sonava el guitarró en Joan Forner.

És tradició que els paperins de Sant Jaume de Santanyi, una vegada despenjats, eren aprofitats en Es Llombards.

* * *

He passat revista a les festes de *ballar i córrer* dins el terme de Santanyi sens trobar-hi grans variants ni grans esdeveniments però eren festes que

Sant Miquel, pintura a l'església de Calonge, ja inventariada el 1877

ompliren de gaubança els nostres avantpassats durant alguns dies de l'any. Ahir la festa cobrava el seu vertader sentit, que avui ja pertany a la història.

MIQUEL PONS I BONET

(*) Vull agrair la informació de la madona Caterina Vida, de Can Cuní i l'amo en Cosme Clar des Molí, de Santanyi, a l'amo n'Antoni Burguera, Nova, i n'Apol·lònia Vicens, Miqueleta, d'Es Llombards, a l'amo n'Antoni de can Verro i l'amo En Simó Adrover, Vellana, de Calonge, a l'oncle Joaquim Vidal, de Can Carles i a ma mare Maria Bonet, de s'Alqueria Blanca. La informació de Santanyi es pot completar amb els articles de Bernat Vidal i Tomàs al «Santanyi», 1958-1963. Cràcies a tots ha estat possible la contemplació de les festes d'ahir, i un poc d'avui, a Santanyi i son terme.

- (1) Bover, Misceláneas. Tom. X.
- (2) B. Vidal i Tomàs. *La nueva Iglesia de Santanyi (1786-1811)*. Santanyi, 1962. *La nova església de Santanyi i el seu temps (1786-1811)* Felanitx, 1986.
- (3) Miquel Pons i Bonet. *Pregó de Sant Jaume*. Felanitx, 1984.
- (4) Miquel Pons i Bonet. *L'orgue de Jordi Bosch a Santanyi*. Palma de Mallorca, 1987.
- (5) Ms. 9 (46-72) Biblioteca Municipal de Palma. *Viaje a les villas de Mallorca*. Palma de Mallorca, 1983.
- (6) Bernat Vidal i Tomàs. *Consolació*. Palma de Mallorca, 1949 i 1971.
- (7) Miquel Pons i Bonet. *Festes de Sant Roc a s'Alqueria Blanca*, 1973, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987.
- (8) Arxiu de Can Barres. S'Alqueria Blanca.
- (9) Miquel Pons i Bonet. *Mossèn Jaume Josep Riera i Rigo. 1772-1840*. Calonge, 1981.

Les festes d'estiu en la poesia de Maria Antònia Salvà

per Maria de la Pau Janer

L'estiu sorgeix constantment als poemes de M.ª Antònia Salvà. De vegades trobam el temps del sol com a rerafons del poema, altres vegades és un aspecte central de la composició, entorn del qual s'articula l'univers poètic que l'autora basteix. L'estiu és sempre el temps de la festa, l'època de l'any en què la terra inicia un ritme nou. Un ritme capaç de canviar la vida dels homes.

El poema «L'Estiu» de *Espigues en flor* comença dient:

*La vella a l'ombra ja fila;
som a l'estiu: quin alè!...
Correu, nins, per fora-vila,
que ara és temps de viure a pler.*

Perquè és un temps diferent de les altres èpoques de l'any, que conjuga el repòs que l'ombra ofereix als més majors, i el sol que escalfa els camps, convidant els nins a la disbauxa. En arribar l'estiu, s'acaben els dies de l'escola, dels deures imposats, i comença el temps més escaient per a les rondalles que omplen de màgia el pensament. Ha arribat també l'hora del joc.

M.ª Antònia Salvà ofereix una visió bucòlica, gairebé idíl·lica del món rural. D'una pagesia que esclata en començar el bon temps i que no oculta, a pesar del to suau que caracteritza els poemes, la intensitat que li és pròpia. I la veu de l'aurora sorgeix plenament integrada en el seu entorn. En evocar el camp estiuenç, a través de les imatges nostàlgiques o testimonials que ens transmet, M.ª Antònia Salvà viu pròxima a tot allò que ens descriu. Es tracta d'una identificació absoluta que sovint, com al poema «Temps de metles» també de *Espigues en flor*, reflecteix la seva opció pel món rural.

Trobam la màgia de l'estiu, i particularment l'encís de la nit de Sant Joan, al poema «Les herbes de Sant Joan» de *Espigues en flor*. Aquest poema és un cant al sol de juny que acompanya el treball dels homes en el temps de la segada. I també els diumenges, al ball on es reuneix el jovent, quan les segadores parlen de la nit de Sant Joan. En una conversa viva, bona mostra del llenguatge extraordinàriament ric de la poetessa, ens explica les creences que acompanyen la nit màgica de juny, tota de pinzellades de festa. És el dia en què el sol surt per dansar pels terrossos, quan s'han de sembrar els clavellers que brostaran després de set colors. És

l'hora d'anar a collir, just quan trenca l'alba, les herbes que la serena i el sol hauran de covar durant quaranta dies i quaranta nits. L'herba de Sant Joan és capaç de guarir totes les nafres, totes menys el mal d'amor perquè res no pot sanar les nafres del cor. En la conversa de les segadores, la nit de Sant Joan se'ns fa present com el temps en què les més belles facècies es fan realitat.

A «La fira dels Àngels» de *El Retorn* hi ha una altra referència a les festes de l'estiu. Una data concreta, dia 2 d'agost, ens situa. El poema és la descripció d'una fira que anima la plaça en dia de festa. Un element clau, els siurells, es converteixen en símbol de vida festosa. Són:

*Blancs siurells, que en rompre el dia
n'ha tombat tota una allau
de la ignota gerreria,
amb pintures fantasia
d'almangre, de verd i blau.*

Els siurells, que des de temps molt antics acompanyen les celebracions d'aquesta terra, representen la festa. Són un esclat de colors i de soroll potser perquè sintetitzen el que és la festa del poble: un joc sensorial, un esclat de veus i de claror. Com a contradicció a aquesta visió, el poema «2 d'agost» de *Cel d'horabaixa* mostra, en una composició breu, la religiositat del poble, el caire que completa el jorn festiu.

Sovint les festes estiuenques sorgeixen als poemes de M.ª Antònia Salvà de manera indirecta, a partir del record d'un objecte o d'una melodia; sovint a través d'associacions metonímiques. Així, a «Xeremies llunyanes» de *Espigues en flor* és l'evocació de la música de les xeremies allò que ens remet a la festa, una festa del passat que perviu només en la memòria:

*So llunyà de xeremies,
qui el sabria definir?...
¿Són passades alegries
que mai més s'han de fruit,
remembrances d'altres dies
que se planyen de morir?*

Sorgeix ara el caire més íntim, entre l'enyorança i la tristesa, amb què la veu evocadora s'identifica. A «L'humor del malalt» de *Lluneta del pagès* és la referència al ball, breu i secundària al poema, el que

El dimoni dels Cossiers d'Algaida, per Sant Jaume

ens trasllada a la festa. I són els confits, les avellanes, xufetes, cacauets, regalim, dàtils i taronges, a «Cacauets i avellanes» de *Llepolies i joguines*, allò que els nins cerquen, és la part més dolça de la gresca, en arribar la festa major. A «Espigolalles» de *El Retorn*, és el record de les castanyetes que repiquen a l'hora del ball, omplint l'aire de músiques i de sons.

Tota una sèrie d'elements dispersos s'uneixen a l'obra de M.ª Antònia Salvà per enrodonir la visió càlida de l'estiu que és una festa.

És la festa que el vol d'una bandera dalt del campanar de la plaça del poble ens anuncia. A «La bandera de la festa» de *Lluneta de pagès* el poema ens parla de l'auguri de festa que ofereix el bon temps. Aquesta composició condensa tots els aspectes de la disbauxa que trobam aïlladament a altres poemes. La bandera és el reclam per als homes i les dones del poble, els avisa perquè surtin al carrer. És l'hora de les castanyetes i les xeremies, de les cases ben netes i les rotlades, de la murta fresca, els

coets i les flors. És l'hora també de les celebracions litúrgiques i del ball a la plaça.

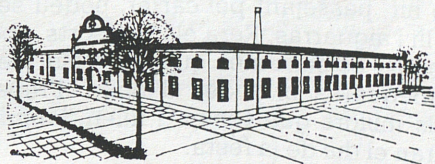
El ritme que marca l'existència dels homes varia profundament en arribar el bon temps. Perquè l'espai s'impregna d'aquest ritme nou i anuncia l'esbarjo i la gresca. A «Terbolí» de *Llepolies i joguines* aquest tema sorgeix com a portador de força:

*És l'eixam de les quimeres
que entre folles polsagueres,
piuleria de siurells
i miloques enlairades,
vola enllà de les teulades,
vola amunt com els aucells.*

La vida és moviment, renou i gresca. Potser per això només els infants poden viure-la plenament.

Als poemes de M.ª Antònia Salvà l'estiu és el temps màgic, que transforma l'espai i la vida. Els jocs que el bon temps afavoreix, les converses a la plaça i al ball, la nit de Sant Joan —quan la màgia esdevé possible—, els siurells i la bandera que anuncia la festa són l'esbós d'un món que ens arriba complex i ric, ple de matisos. No hi ha lloc per a la tristor a l'estiu, ens diu l'autora, perquè la natura inicia la seva plenitud. Tant als poemes en què l'estiu gaïta a través del record i és l'eco d'un temps perdut, com als que dibuixen, en un instant de contemplació, la visió d'un món rural que s'obre al sol, l'estiu és sempre un parèntesi en el món del camp: l'època en què la vida esclata.

MARIA DE LA PAU JANER

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Una festa, una memòria

per G. R. de C. F.

En una recent troballa a l'arxiu familiar de la nissaga dels R. de Col Florí, originària de la Serra del Fonoll, a l'interior de l'illa, localitzàrem un lligall polsós, amb documentació diversa. Entre fulls solts, alguns protocols i altra paperassa, descobrírem una plagueta de factura novella, encara que esgrogueïda. Pel tipus de coberta, paper, escriptura i tinta deduïm que es tracta d'un document de mitjan segle.

El contingut de l'esmentada plagueta, de setze fulls sense foliar, està dividit en dues parts: la primera, molt similar a un diari, dona notícies esparses referides a la vida quotidiana d'un poble del Pla; la segona és integrada per un parell de planes farcides de comptes, amb alguna errada, de barrines de venda de porcs i anyells al proper mercat sineuer.

D'entre les anotacions de la primera part, hem pres les que fan referència a les festes estiuenques de la vila. Tot seguit passam a transcriure-les (*).

DIA 28 DE JULIOL

S'acosten les festes. Avui s'ha posat la bandera. A les tres de l'horabaixa dos fets anuncien l'arribada de la festa. Es col·loca la bandera damunt el campanar i després d'una bona repicada de campanes, acompanyada d'una crida. Ben aviat la gent surt defora, contenta, cridant: Ja tenim Sant Domingo!

A partir d'avui i durant tota la setmana tot és bullici. A cada casa, la gent aprofita per fer dissabte. A entrada de nit, passejant pel carrer, podeu sentir l'olor d'oli de lli i aiguarràs. Rera els batiports, oberts de pint en ample, es sent més que mai l'olor de les primeres alfabegueres brufades d'aigua. Preparen els vestits, els millors que tenen, i ullen l'animalet que es menjaran el dia de la festa.

Els obrers endiumengen la plaça amb pi i mata i posen el paperí. Es disposa una teringa de fanalets. S'ha de prendre esment: la calor podria calar foc a l'enramellat si tocava el paperí.

Dos dies abans de la festa arriben les torroneres, els cacaueters i qualque gelater. Entre Can Putxet i Ca na Perica, les dues tavernes més famoses de la vila, hora foscant s'inicia el talabastaix de l'avalot d'al·lotons que envolta el carretó. Comencen a instal·lar-se les avellaneres. Descarreguen els banquetes i la taula, els disposen a la vorera del carrer i s'estén l'envelat que guarirà els venedors de la serena vespertina. Darrera les fustes es descarreguen les caixes i es disposen una vora l'altra damunt la taula; avellanes, cacauets, pomes i dàtils ensucrats, torró d'ametla, fan botar les guspieres dels ulls de les criatures, que tot formant avalot només es decanten a força de crits i qualque becollada de la torronera.

DIA 3 D'AGOST

Avui és el dia de la revetla. La revetla és coneguda per més de mitja Mallorca, entrada de nit és una processó feta de carros i gent a peu que vénen de per tots els pobles. Generalment, les al·lotes externes solen tenir gent coneguda a on fer cap.

El primer inici de l'esclató festiva és la repicada de les campanes que crida la gent a la plaça. Més tard, sortiran xeremiers, al·lotea i gent gran. De sobte, a mitjan horabaixa, arriba el so de la festa. Com cada any, la música llunyana s'acosta. A la plaça s'ha iniciat el cercaviles. Mestre Llargo bufa de granat i el tamborino s'esclata a cops. Les xeremies donen vida a la festa i no s'aturen cap dia. Els xeremiers, acompanyats pel dimoni avancen i corren per tots els carrers convidant al poble a les festes. Ben aviat les mares ja són partides a enllestir i mudar els fills per anar a encaçar el dimoni. El que semblava desert a la calorosa migdiada s'omple de remor i corregudes, tal com si fos un formiguer.

El dimoni esdevé el centre d'atenció, i el picarol que du penjat al cul, la peça cobdiciada, el reclam de qualsevol al·lotell que contempla les evolucions rítmiques del dimoni; les capades de la banyuda testa; la volteta entorn al lleuger albó d'atzavara; la revinglada inesperada amb les correjades en l'aire. Les criatures més joves no poden estalviar-se del patarrell que esclata en plors si el banyam s'acosta.

Mentre col·loquen les cadires sobre el cadafal i traginen els taulons per clavar-hi les rodells, se sent llunyana la lulea dels al·lots que segueixen la carrera al ritme que imposen les corretjades de mestre Bernat Corredor.

(*) Els criteris de transcripció que hem seguit són els següents: respecte escrupulós al text, regularització de l'ús de majúscules, alhora que hem adoptat l'ús de l'article, l'accent, l'apòstrof i la separació de mots d'acord amb la normativa catalana actual.

Entrada de nit, i abans de les completes, els dos obrers encarregats de la festa, juntament amb les xeremies, van a cercar les seves al·lotes corresponents, passen per la sala i arpleguen batle i regidors i els acompanyen a l'ofici. Amb l'església plena de gent, comencen les solemnes completes, plenes de resos i cantòria; acte seguit, els qui ja han sopat queden per la Plaça i els qui no han sopat, amb el foc dins les sabates, van a posar miques.

A mesura que entra la nit compareixen les fadrines que es passegen a bracet, tot pujant i davallant la Costa del Pou. Es fan tinguines i s'inicia el passeig. De la timba a la plaça; una returadeta davant les avellaneres; algun incident amb els joves, qualque ullada feridora que fa pujar el color a més d'una, i al cap de poc temps, la plaça pren vida de nou i a l'hora convinguda comença la revetla.

Comença el ball davant Can Putxet. Xeremies, flabiol i tamborino conviden els primers balladors a sortir a rotlo. Encanten la primera i segueixen jotes i boleros. Entre ball i ball i a mesura que es fa de nit la gent es passeja per davant els placers que han instal·lat la filera de covos i canastros de pomes, tots a la raseta, que valen ulls per mirar. Són les primeres pomes niales de l'estiu, d'aquelles planeres, groguenques, fluixes i molt dolces. Per tota la plaça s'escampa una oloreta que convida a tastar-les. Enmig dels covos olorosos de pomes, mestre Damià de Muro hi col·loca qualque covó de pebres vermells.

Davant la Rectoria, dies abans, han col·locat un cadafal. Els homes de la sala han fet bé posant l'empostissada. És un signe més de la festa. L'han fet de fusta, preciós, ben rodó, amb escala de fusta i arambador; les cames clavades en terra, ben guarnides de mata (per les pletes boscanes de la rodalia no hi ha murta).

Treuen les cadires per a la banda de música i a damunt el cadafal, els músics s'asseuen i s'aixequen, fan córrer la cadira i els faristols. Tenim una banda de les millors de Mallorca. L'amo Arnau Ferrerico és el director; en Benet Senyora toca el baix; en Joan Llabrés i en Toni Perico toquen el bombardí i el trombó; en Tomeu Amengual toca el fiscorn; en Miquel Panxó i en Bernat Negret la trompeta; en Rafel Beato, en Jeroni Abrines i en Tomeu Blanc el clarinet; en Joan Beato, en Guillem Putxet i en Pere Lluc el saxofó; en Miquel Beatet i en Pep de ca ses Ferreres toquen la caixa; en Martí de sa Farinera toca el clarinet; en Mateu Llofriu i en Tomeu Serena toquen el bombardí; en Mateu Poleo, en Domingo de s'Arracó, i en Toni Perico toquen el trombó; en Miquel Pellusco el cornet.

Toquen els primers pasdobles i altres peces per poder ballar i la gent s'arremolina entorn a la tribuna. Avançada la tocada i de sobte, l'atenció es desvia cap a la plaça de l'església. Esclaten els dos primers coets. És la senya que la revetla ha començat. La gent es retira. Mestre Bernat Bessó, el foquista, traguina una escala de peu, l'arrebata al tauló on una estona abans havia col·locat una rodella. Cala foc i l'atenció es concentra en el cèrcol flamejant, les espines i els trons es repeteixen. A poc a poc augmenta la velocitat, la intensitat dels colors. Mentre per la plaça s'estén la intensa olor de pólvora sorgeixen les primeres exclamacions.

Mentre el dimoni gambiroteja i corre per davall el foc, la gent més poruga s'arracona dins els portals. Cada nova rodella provoca exclamacions i dóna lloc a noves formes: la nineta, la pagesa, l'esmolador... Després de les rodells, comencen els coets, les bombes i les palmeres finals. Tothom mira enlaire, al cel, bocabadat.

Una exclamació final i l'atenció es torna dirigir cap a la música. Ara ja queda poc temps per anar a jeure.

DIA 4. FESTA DE SANT DOMINGO

De bon matí hi ha missa primera. Els padrins, la gent enfeïnada i els qui no vetlaren la nit anterior són els únics disposats a aixecar-se amb el llum d'oli per anar a oir missa.

Més gran dia, cap allà les deu, compareixen pel carrer les primeres fadrines. Ben entingades, rentades de fresc i perfumades amb aigua d'olors. Avui és dia per estrenar vestit, i treure les millors robes. No debades, la darrera setmana, la mestressa cosidora ha hagut de fer l'espès. Les dones aprofiten també per treure cordoncillos, botonades, braceroles, anells i arracades. Encara no han tocat el primer de l'ofici i ja hi ha carrer ple de dones que estirades de ventall i cadireta d'aplec caminen cap a l'església.

**Una cultura en marxa
per a tot un poble.**

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau)
08002 Barcelona

XARXA
CULTURAL

Els homes esperen que toquin el darrer per pujar l'escalonada.

A les deu i mitja, abans de l'ofici, hi ha tèrcia cantada. Tot seguit comença l'ofici. Avui és dia de gran solemnitat: altar fumat i missa de tres amb assistència de tots els capellans fills del poble. Durant el llarg sermó, de predicador escollit, que canta les glòries del Sant i exhorta a la seva devoció, a la part de les dones se sent obrir i tancar els ventalls. A la banalada de les autoritats, al pagès que han fet batle, les gotes de suor li regalimen per damunt el coll emmidonat de la camisa del casar; el caporal de la guàrdia civil està més avesat a les cerimònies i a les guerrereres estretes.

Amb impaciència la gent espera que rebin les xeremies a l'hora de l'oferta i que acabi l'ofici. Tothom desitja que el rector pronuncii l'*Ite missa est* i que Mestre Miquel Llubí toqui l'orgue de granat com en temps de mestre Bello.

Després de l'ofici es repeteix el ball, com a la nit anterior, les xeremies reprenen amb jotes i boleros. Els balladors se rifen la primera i, vénga castanyetes, bots i saragata. També es reprèn el passeig de la darrera vetlada fins hora d'anar a dinar.

El dinar d'avui també és una cerimònia. A totes les cases fan allò que millor saben. Es reuneix tota la família i, aquest dia, solen menjar carn. Segons la casa l'animal; quasi sempre un bon arròs sec, darreria i coques de llet per acabar. Tampoc manca el gelat d'ametla o avellana, que cadascú es fa amb la bomba i una arrova o dues de gel que, un parell de dies abans, es comanen a l'amo en Toni Tuti. Si més no, hi ha aigua i fruita en fresc.

L'horabaixa hi ha les carreres al cós del semen-

ter dels noguers de Son Gelabert d'Abaix. Pareix mentida la gentada que s'hi arplega amb aquell sol rabiós que fa. No hi manquen les xeremies ni el dimoni que encalça nins i dones amb les corretjades perquè corrin fort. Corre tothom, des d'al·lots fins a vells. El saig aguanta les ganyes que duen les joies penjades: unes espadnyes, davantals, capells, ventadors. Els homes, al final, corren el pollastre i el conill. També hi ha carreres de bísties; els missatges i jovençans proven cavalls i ases.

El vespre hi ha sessió de parado, un ball ben viu i animat. La gent aprofita per esbravar-se de ballar jotes, mateixes, boleros i copeos. També hi acut gent de fora poble.

DIA 5. SANT DOMINGUET

El segon dia ja és una festa magra, el dematí la gent aprofita per descansar i l'horabaixa hi ha entreteniments per als al·lots. Davant can Company hi ha cucanyes. La gent s'entretén contemplant com els al·lotells es mascaren la cara mentre intenten desferrar una peça del cul d'una paella mascarada i penjada.

El que més atreu l'atenció de la gent és veure com els jovençans puguen a l'arbre ensabonat, i observar com patinen lentament fins al terra quan la mà estava a punt d'agafar el pollastre. Els joves corren les cintes que han brodat les al·lotes i deixen passar les hores fins que arriba el vespre i amollen la traca que senyala que les festes han acabat.

TRANSCRIPSIÓ: G.R. DE C.F.

IV SEMINARI D'INFORMACIÓ I ESTUDI

Lluc, 29 setembre - 2 octubre

«ESTAT I PERSONA EN EL MÓN D'AVUI»

Inscripció: Obra Cultural Balear

C/. Imprempta 1, pral. Ciutat.

Tel. 72 32 99

Data límit d'inscripció: 19 de setembre.

Matrícula i estança pels 4 dies: 7.500 ptes.

Beques per a joves i estudiants, limitades, per ordre d'inscripció: 3.000 ptes.

detall que, el cant dels goigs dedicats als Sants, Santes, Mare de Déu, sota diverses advocacions, i al Sant Crist eren part important de la litúrgia popular que es feia en la celebracions de les diferents festes. Així trobam: «...va la Processó per la Plaseta y entre pel Fossà: davant los homos, y darrera les donas: luego que arriba la Processó se pare la Creu ab los Acolits junt al primer escaló de lo Altar major y allí parats tots cantan el responsori Memento y se diu les oracions *Deus venie langitor*, acabat dit responsori puja la Creu y acolics a lo Altar major y tota la comunitat se ajonolla a los tres escalons de lo Altar, y axis los Señors clavaris i obrers amb les atxes de la Confraria, posa el Preste la reliquia de N.P. demunt lo altar major, y està allí fins haver cantats los goigs de N.P. acabats los goigs de N.P. tota la Comunitat, menos la Creu y el Preste, van a la capella de S. Nicolau a cantar los goigs del Sant y acabats estos el temps que correspon aniran a la capella de S. Isidro a cantar los goigs. El temps de cantar los goigs de S. Isidro ya se dirà al seu lloc corresponent. De esta mateixa manera se ha de fer tots los quarts Diumenges del mes...» (2).

Al mateix manuscrit datat l'any 1722 també cita que els goigs s'acompanyaven amb l'orgue: «també cantan los goigs al orga».

A una altra consuetud, la feta pel Dr. Esteva Bordoy, datada l'any 1760, referida a l'església parroquial de Felanitx, també hi trobam cites que demostren que els goigs eren peces que formaven part del ritual popular d'aquell temps; així referint-se al cant dels goigs del Roser diu: «Tots els dies de Misteri com son: Reis, Encarnació, Pasqua, Ascensió, Pentecostés, Assumpta i Nadal completes i goigs al Roser» (3). Confirma això la transcripció feta al principi del text de Marià Aguiló, referit a la devoció a la Mare de Déu del Roser.

Antoni Artigues, al seu article «Festa, balls, músiques», publicat dins el llibre *Cent anys d'Història de les Balears*, ens fa un recull de les festes estiuenques que es fan a aquestes illes i dona compte de la festa de carrer que es fa en cada una d'elles, actualment; fa referència al ball i a la música que es fa a cada lloc. Aquestes festes però, tenen com a titular un Sant, una Santa, una Verge o un Crist, la qual cosa fa que el cant dels goigs no hagi estat mai aliè a aquestes celebracions i que, tants i tants goigs com tenim a Mallorca sota moltes i diverses advocacions hagin estat cantats i es cantin encara avui amb motiu d'aquestes festes. La popularitat dels goigs ve, precisament de l'ús que el poble n'ha fet i en fa, ús que no ha estat restringit a cap sector, sinó que, a l'hora de fer el càntic de lloança i petició que comporta el goig, hi ha pres part tot l'estament social del nostre poble.

LA TIRALLONGA DE LES FESTES

És ben coneguda la màgia atribuïda al solstici d'estiu i les festes populars i religioses no són alienes a aquest fet. És la celebració de Sant Joan la festa que comença la tirallonga que seguirà durant

l'estiu al llarg i ample de la nostra illa: per Sant Joan a Pollença i a Felanitx balla un Sant Joan, ho celebren també a Sant Joan, Deià i Manacor; per Sant Pere fan festa a Búger, Colònia de Sant Pere, Escorca, Esporles i al Port d'Alcúdia i l'endemà a Sant Marçal. Dia 10 de juliol a Sa Calatrava i S'Arenal. El Carme, dia 16, festa a vora de la mar: Cala Figuera, Port d'Andratx, Cala Ratjada, Porto-Colom, Porto-Cristo, Capdellà, i Port de Sóller. Dia 20, Santa Margalida a Felanitx i a Santa Maria; dia 21, Santa Praxedis, a Petra. Per Sant Jaume es fan festes a Calvià, Muro, Establiments, Algaida, Andratx, Alcúdia, S'Estanyol, Es Vivero, Santanyí, Binissalem i Moscardi. El dia 30, Sants Abdon i Senén, festa a Inca.

El mes d'agost fan festa a Santa Eugènia, el primer diumenge, dia 6 Sant Salvador, festa a Artà, dia 8, Sant Domingo a Lloret, Son Sardina, a Es Llombards i a Lloseta; el dia 10, Sant Llorenç, a Selva, Sa Calobra i Sant Llorenç des Cardassar; el 15, Assumpció de Nostra Senyora, a Caimari, Puigpunyent, Campos, Son Macià; el dia 16, Sant Roc, a Porreres, Sineu, Alaró i S'Alqueria Blanca; dia 24, Sant Bartomeu, a Sóller, Valldemossa...; dia 28 Sant Agustí a Felanitx i S'Arracó.

Pel setembre, dia 8 festa de Jesús, a Costitx, a Maria, i a Banyalbufar; dia 10, Sant Nicolau Tolentí, a Cas Concos; dia 21, Sant Mateu, a Bunyola; dia 23, Santa Tecla a Biniamar...

Festes dedicades a la Mare de Déu ben senyalades en aquest temps d'estiu són: el Carme, 16 de juliol, els Àngels, 2 d'agost, Lluc, 12 de setembre, Dolors, 15 de setembre, etc. (cal dir que aquesta llarga relació, no és de cap manera exhaustiva, ja que hi ha moltes més festes de les assenyalades).

Aquest seguit de festes, que sempre componen els seus programes amb mescla d'actes lúdics i religiosos, per si mateix ens pot donar una idea de la quantitat i varietat de goigs que formen l'inventari d'advocacions, de diferents lletres, d'estampes amb diferent gravat, així com també el nombre d'edicions que al llarg del temps se n'han fet i que es fan de nou. Actualment, cada any es sol estrenar algun goig en lloança d'alguna de les advocacions.

INVENTARI DE GOIGS

Amb la finalitat d'arribar a fer una investigació seriosa que abarqui tota la producció gogística de Mallorca, he anat fent una col·lecció de fotocòpies i recollint originals. Fins ara he tengut accés a les següents col·leccions: Biblioteca de la Real, Don Llorenç M.ª Duran, D. Rafel Ferrer, Mossèn Pere Xameña, Fundació Mossèn Cosme Bauçà, D. Joan Maimó, Impremta Roig, D. Pere A. Massutí, D. Sebastià Roig, Mossèn Bartomeu Ramis, a més d'altres persones que, sense ser col·leccionistes m'han replegat goigs. Som plenament conscient que la tasca de recerca no està, ni de molt, acabada; l'existència d'altres col·leccions importants m'és coneguda, però o bé he trobat dificultats per consultar-la, o la manca de temps m'ha privat de fer-ho. De totes totes, aprofit per agrair les facilitats trobades fins ara. Un esment

GOIGS A HONRAMENT DE SANTA CÀNDIDA, MARTIR

PATRONA DE **LLUCHMAJOR**

SANTA CANDIDA

Lletre de Maria Antònia Salvà

Música de Mn. Francesc Baldelló, prevere

ENTRADA I RESPOST
De les gràcies que el Cel dona posseïeu l'abundor, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

Amb Artemí maridada heu seguit tan noble espòs, l'heu seguit amb la volada que us donà l'etern repòs, amb la palma i la corona del martiri redemptor, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

Dins la cova que rebia vostre cos apedregat, cada pedra brillaria amb claror de santetat; el martiri que esborrona s'és mudat en resplendor, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

Des de Roma al nostre temple transportada vos hem vist perquè fóssiu sant exemple de la Fe de Jesucrist; de la Fe que mai s'afona dins l'abisme de l'error, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

Santa màrtir, Santa bella, que amb vestit de sedà i or reposeu a la capella consagrada al Sagrat Cor! Dins la cripta, cada estona, escolteu nostre clamor, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

TORNADA I RESPOST
Salve, Càndida Matrona, la del nom ple de candor! *Sigueu sempre la patrona de la gent de Lluchmajor!*

De tot mal, pecat i guerra nostra gent vulgueu guardar; empareu-la per la terra, empareu-la per la mar, ja que Déu mai abandona qui us invoca amb Fe i Amor, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

Beneix la vila estesa que us prengué per defensor. Sigueu plena d'honradesa vostra festa de l'estiu, quan arriba com una ona d'esperances i claror, *santa Candida, patrona de la gent de Lluchmajor.*

y. Diffusa est gràtia in l'ibis tuis. R. Propitèrea benedixit te Deus in aeternum.

OREMUS.— Deus, qui inter cetera potentiae tuae miracula etiam in sexu fragili victoriam martyris contulisti: concede propitius; ut, qui beatissimae Cándidae Martyris tuae natalicia colimus, per eius ad te exempla gradimur. Per Dóminum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per ómnia saecula saeculórum. Amen.

Còl·lectò Ros Ribas, i Amb il·luminació eclesialística Tip. Lli. Junglar

Santa Anna	26-7	3	4	2
S. Catalina Thomàs	28-7	8	16	10
S. Abdon i S. Senén	30-7	1	2	1
S. Ignasi de Loyola	31-7	1	1	1
M. Déu dels Àngels	2-8	3	4	4
M. Déu del Miracle	3-8	2	9	2
Sant Gaietà	7-8	2	10	4
M. Déu del Roser	8-8	1	31	11
S. Domènec Guzman	8-8	4	10	4
Sant Llorenç	10-8	1	1	1
Santa Càndida	-8	1	2	1
Assumpció de Maria	15-8	5	14	7
Sant Roc	16-8	3	11	4
Sant Jacint	17-8	1	1	1
Santa Elena	18-8	1	4	1
Sant Magí	19-8	4	16	4
Sant Bernat	20-8	5	16	5
Sant Bartomeu	24-8	4	4	3
Sant Agustí	28-8	2	3	1
Sant Ramon Nonat	31-8	1	6	3
Santa Rosalia	4-9	2	2	2
Sant Salvador	6-9	2	2	2
Nom de Jesús	8-9	2	12	5
Sant Pere Claver	9-9	2	4	4
Sant Nicolau Tolenti	10-9	3	12	3
Mare de Déu de Lluc	12-9	5	19	8
Exaltació de la Creu	14-9	4	7	5
Mare de Déu Dolors	15-9	3	9	8
M. de Déu de la Mercè	24-9	2	4	2
S. Cosme i S. Damià	26-9	1	6	1
Sant Vicenç de Paül	27-9	4	5	2
Sant Miquel	29-9	4	10	4

especial mereix la col·laboració del Pare Gaspar Munar que, a més de facilitats em donà el que és més important: consells i coratge.

Dins la col·lecció arreglada hi ha la següent relació de goigs dedicats a les festes que se celebren el temps de l'estiu a Mallorca i que, com he comentat abans, n'hi ha molts que tenen diverses edicions, demostració que el goig era una peça viva dins la vida del poble:

RELACIÓ DE GOIGS

ADVOCACIONS	FESTA	NOMBRE		
		GOIGS	EDICIONS	GRAVATS
Sant Joan	24-6	4	10	3
M. Déu Perp. Socors	29-6	1	1	1
Sant Pere	29-6	4	5	3
Sant Marçal	30-6	5	25	10
Beat Ramon Llull	3-7	7	16	11
Sant Cristòfol	10-7	3	3	1
Sant Benet	11-7	1	1	1
Sant Bonaventura	15-7	2	11	1
Mare de Déu Carme	16-7	7	17	10
Santa Margalida	20-7	6	10	5
Santa Magdalena	22-7	3	5	3
Sant Jaume	25-7	2	5	1
Sant Joaquim	26-7	2	6	5

Com es pot veure en aquest inventari, en el qual hi he inclòs els goigs de les celebracions que es fan a Mallorca des del 24 de juny fins el 29 de setembre, hi quantifica sols cinc particularitats: a) nom de l'advocació; b) dia de celebració de la festa; c) nombre de goigs pròpiament dit (amb lletres diferents); d) nombre d'edicions; e) nombre d'estampes o gravats. L'estudi d'aquestes variants pot ser molt extens, però aquí només vull donar una mostra del que hi ha.

Crec que, a mesura que vagi ampliant aquesta col·lecció de goigs, sigui de les advocacions que ja tenc, o d'altres noves, es podran treure conclusions fonamentades, de l'arrelament popular que han tengut, i tenen, aquestes estampes poètiques que a la vegada que lloen i enalteixen, imploren el favor de l'invocat.

E. RAMIS DE PLANDOLIT

(1) AGUILÓ, Marià: *Cançoner de les obretes en nostra llengua materna més divulgades durant los segles XIV, XV e XVI.* Barcelona, 1900.

(2) Manuscrit consuetu *Lumen Domus Conv. S. P. N. Agustini de Felanitx 1722.*

(3) BORDOY, Esteva: Manuscrit consuetu de l'església Parroquial de Felanitx, 1760.

(4) ARTIGUES BONET, Antoni: «Festa, balls, músiques» dins *Cent anys d'Història de les Balears.* Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de les Balears, 1982.

«Talment així com passà...», Santa Càndida 49

per Miquel Sbert i Garau

LES FESTES: ENTRE LA RUTINA I... L'INCIDENT

El protagonisme del poble a les celebracions festives de l'estiu és particularment manifest. Tradicionalment, les festes patronals ocupen un lloc destacat dins el calendari festiu dels nostres pobles. Les commemoracions de les diades del patró o la patrona locals tenen un relleu molt significatiu pel que suposaven originàriament com a període de parèntesi lúdic en el marc d'una activitat agrícola intensa.

Aquests tipus de festes, normalment organitzades, des d'antic, per les institucions locals (ajuntament, parròquia), solen adequar-se a unes pautes ben definides, conegudes i esperades pel públic, reiteratives fins al tòpic, però inel·ludibles a qualsevol poble de la nostra illa.

La monotonia però en ocasions es trenca, un incident extraordinari, una catàstrofe, una anècdota còmica, un ruixat inesperat... poden suposar un revulsiu, un estimul cap a la transcendència i, aleshores, la festa, les festes d'aquell any adquireixen una dimensió particular.

I encara més, el poble, per boca dels seus oracles pot esdevenir cronista de la seva pròpia peripècia i així aquella data, rutinària i grisa, pot transmudar-se en una fita, potser minúscula, però fita indiscutible, en la minúscula història de la comunitat que, en un moment determinat, ha fruit, ha patit o senzillament ha somrigut el dia de la seva festa.

Consta en un document de clavari que el 1786 Santa Càndida era patrona de Lluçmajor (*Patrona de esta vila*), però ja des del 1781 era objecte aquesta santa de culte popular i se celebrava cada 24 d'agost una missa cantada amb sermó i processó amb repicament de campanes i salves, amb els carrers engalanats amb murta en honor seva (1). Les festes populars de Santa Càndida tenen doncs, a Lluçmajor, uns orígens ben definits. Amb el pas dels anys (i traslladada al segon diumenge d'agost) la festa de la Patrona arribà a ésser la més rellevant entre les d'estiu i continua celebrant-se actualment amb regularitat.

PROGRAMA DE FESTES DEL 1949

Les festes patronals d'agost a Lluçmajor s'ajusten a l'esquema arquetípic de les de la resta de pobles mallorquins: un programa d'actes ben caracteritzat, amb lleugeres diferències d'un any a l'altre, amb un cert respecte a les innovacions tecnològiques i socials (al «progrés», en definitiva). Vegem, com a exemple, el programa de *Fiestas patronales* llucmajoreres corresponent a l'agost del 1949:

«Sábado, día 13:

A las 19.— Repique general de campanas y disparo de cohetes y morteretes, anunciando el comienzo de los festejos.

A las 19'30.— Salida de los gigantes y cabezudos al son de las típicas "xirimias", recogiendo las tradicionales "joies".

A las 23.— Gran concierto en la Plaza España por la Banda de Música que tan acertadamente dirige el maestro Don Damián Font.

A la 1 de la madrugada.— Suelta de globos grotescos y disparo de un gran castillo de fuegos artificiales a cargo de los acreditados pirotécnicos Hermanos Frontera, de Portol.

Domingo, día 14:

A las 10.— Carrera ciclista infantil. Premios, 25, 15 y 10 pesetas.

A las 10'30.— Carreras ciclistas para neófitos locales, (Lluchmajor-Aranjasa-Lluchmajor). Premios: 100, 75 y 50 ptas.

A las 11.— Juegos cómico-infantiles en la Pl. España.

A las 15.— Grandes carreras pedestres para niños, niñas, jóvenes y hombres en la calle del Obispo Taxaquet, disputándose las "joies" de costumbre y varios pollos.

A las 17.— Grandes carreras de caballos en el Hipódromo «Son Torra» (detalles en programas especiales).

A las 18.— Grandioso partido de Fútbol en el Campo San Francisco entre el C.D. ESPAÑA y el C.D. MALLORCA, de segunda División, disputándose una magnífica copa ofrecida por el Ayuntamiento.

A las 20.— Bailes populares regionales en la Plaza España, por los grupos folklóricos compuestos por los niños y niñas de la Ciudad acompañados por una Orquesta.

A las 23.— Extraordinaria Verbena (gratis) en la Plaza España, amenizada por la orquesta de esta Ciudad BAHIA y MARVEL.

Lunes, día 15:

A las 11.— Carreras de cintas en la Plaza España, para ciclista de ambos sexos. 1.ª carrera para señoritas y niñas. 2.ª carrera para jóvenes y niños.

A las 12.— Gran suelta de palomas mensajeras en la Plaza España.

A las 16.— Grandes carreras de motos. 1.ª carrera para motos "Soriano" y motoristas locales. 2.ª carrera para motos "Lube" y otras marcas y motoristas locales. 3.ª carrera, inscripción libre. (Para inscripciones en la Granja Frigo). En el circuito C. Obispo Taxaquet, Paseo Jaime III, Ronda Sur y Antonio Maura, hasta fuente pública.

A las 17.— Pasacalle por la Banda Santa Cecilia, de Porreras.

A las 18.— Gran novillada por el diestro de esta localidad Jaime Mójér "Lucerito" y el torero Gabriel Pericás, lidiándose bravos novillos. Amenizarán dicho acto las Bandas Sta. Cecilia y de Lluchmayor.

A las 20.— Gran concierto por la Banda Santa Cecilia, de Porreras que con tanto acierto dirige el maestro Don Guillermo Bauzá.

A las 23.— Grandiosa Verbena (gratis) en la Pl. España, amenizada por las Orquestas BAHIA, y MARVEL».

AQUELLA «CORRIDA DE TOROS»...

Una planificació modesta i sense gaire pretensions (la qual cosa no impedia que els participants, sobretot si considerem el context: postguerra, en plena època de privacions materials de tot tipus i amb escassos motius per a l'alegria col·lectiva, no poguessin participar i gaudir intensament de l'ambient festiu). Una programació de festes semblant a la de l'any 48, a la del 52 o a la del 57... una festa com les altres, però que s'ha incorporat a la memòria col·lectiva del poble. No hi ha cap llucmajorer (d'una edat que ho permeti, naturalment) que no guardi ben fresc el record de certs esdeveniments que tengueren lloc a les festes de Santa Càndida del 49. Evidentment, gairebé ningú no recorda l'any concret, ni el partit de futbol (i això que l'Espanya vencé el Mallorca), ni si l'orquestra «Bahía» actuà aquells dies o deu anys més tard... El que tothom té ben viu a la memòria és que a la cursa de braus, el bou del «torero Misseró» va tocar soletes... Que el torejador

local féu una carnisseria... el que tothom recorda és que d'aquesta «corrida de toros» se'n feren cançons... Hom no sap ben bé qui era el glosador, però tots recorden que

*Es «torero» Misseró
i es batle Molí Nou (2)
ençalçaven es bou
dins sa pleta de Tió...*

Molts sabem que se'n feren plagues de cançons... Gairebé ningú no fa memòria del glosador que la compongué, aquesta plagueta... Alguns, més afectats de gloses o de memòria més feliç, creuen recordar que l'autor fou un glosador llucmajorer, en «Ponset», d'altres donen noms diferents...

ELS FETS: un torejador local (en «Misseró», Jaume Mójér i Solivelles, «Lucerito», «la revelación de la temporada»), la fugida d'un bou, una «feina» sangonosa i tràgica, un desastre complet. ELS RESULTATS: un escàndol impressionant. L'ANÈC-DOTA: un glosador de «la vila» compon unes cançons (*An es «Torero Misseró»*) que corren de boca en boca (la cançó que hem anotat ben probablement pertany a aquesta composició que es conserva fragmentàriament mecanoscrita per uns companys de feina del glosador (3). Vegem-ne unes mostres:

(1) Font Obrador, Bartomeu: *Història de Llucmajor* (Vol. V), Gráficas Miramar S.A., Mallorca, 1986, pp. 541 i ss.

(2) Sebastià Garau i Aulet «Molí Nou», batle de Llucmajor des del novembre del 1945 a setembre del 1952.

(3) Gabriel Andreu i Ferrer i Montserrat Pons i Ferrer.

LLUC

Bolletí
de
subscripció

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1988. Pagarà l'import (1.500 ptes.) (estranger 1.700 ptes.) per 6 números

.....enviant un gir postal o taló bancari barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, 07080 Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

A LAS 17.—Pasacalle por la Banda Santa Cecilia, de Porreras.

nizarán dicho acto las Bandas Sta. Cecilia y de Lluchmayor.

A LAS 20 —Gran concierto por la Banda Santa Cecilia, de Porreras que con tanto acierto dirige el maestro Don Guillermo Bauzá

A LAS 23.— Grandiosa Verbena (gratis) en la Pl. España, amenizada por las Orquestas BAHIA, y MARVEL.

A LAS 18.— Gran novillada por el diestro de esta localidad Jaime Mojer «Lucerito» y el torero Gabriel Pericás, lidiándose bravos novillos. Amenizarán dicho acto las Bandas Sta. Cecilia y de Lluchmayor.

Quan es bou sortí a sa plaça
el capejà un ciutadà,
llavors un altre n'hi va anar
i li fé una feina «guapa»
i en «Misseró» fent sa rata
també sortí a capejar.

Quan es bou el va afinar
va dir: «Aquest m'ha de matar»,
pega llongo i s'escapà...

Quan es bou se va escapar
va trepitjar en «Peixetó»
—no amb so cap, amb un potó—
que tres dies coixejà.
An es «Tamborer», a su allà,

també es nas li escarrinxà
amb sa punta d'una banya.

Baix des carros embalat
aquell bouet passava,
una dona es retirava,
quedà amb un peu enganxat,
se posa es vestit pes cap
mostrant lo més delicat,
però ningú li mirava.

El sendemà dematí
—guàrdies i gent alarmada—
va tornar partir «coixada» (4)
per s'animal descobrir,

i feren una explorada
per dins finques i camí
per si veien cap petjada,
i es bou que s'assadollava
dins es lloc de Son Rubí.

Llavors el «senpassat demà»
partí un dematiner
amb un poal o paner
—ja sabeu un lo que fa—
i just quan va arribar allà
i quatre figues «cuigué»
es bouet li sortigué
i aquí, entre el mateix, digué:
«Mort som». I se va escapar.

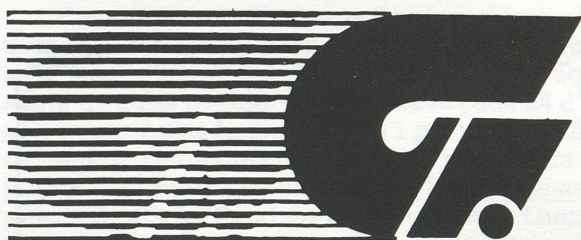
Quan a ca seva arribà
més blanc que s'emblanquinat
«hasta» sa dona espantà
i així li va demanar:
—«Güiem, que és que tens novetat?»
—«No, però es bou he trobat
i em volia escabetxar!»

Quan volia descansar
sa dona li suplicava:
—«Beu-te aqueixa calaguala
i es «susto» t'espasará...
An es batle hauràs d'anar
i tal volta et pagarà
tot es mal i sa suada».

EL «GRAN GLOSAT» D'EN PONSET

L'èxit d'aquestes cançons sembla que fou el motiu que el glosador esmentat volgués consolidar el seu encert i es proposà de compondre un «glosat»

més ampli i de major ambició per tal de publicar-lo i aconseguir així una major projecció i perdurabilitat de la seva obra. Aquest fet pot servir-nos de pista per tal de reflexionar com a les darreries dels anys

TALLER GRÀFIC
RAMON

EDICIONS / DISSENY GRÀFIC / PUBLICITAT IMPRESA / FOTOCOMPOSICIÓ

Jaume Balmes, 39 i 43 Tels. 75 44 32 - 20 70 13 07004 Palma de Mallorca

SUBSCRIVIU-VOS A LA REVISTA LLUC

quaranta la cançó tradicional encara gaudia d'una forta implantació popular amb un públic consumidor devot i atent (aquests i la desena següent són anys en els «combats» entre glosadors, les picabaralles glosades en públic són ben vigents).

Conseqüentment amb la implantació d'en «Ponset», al llibre de caixa de la *Impremta Moderna* de Lluçmajor, corresponent a l'any 1949 i amb data de dia 29 de desembre s'hi troba l'anotació: «Ponset. 1.000 plaquetes de gloses. 400 ptes.» (5). Aquesta inscripció ens aclareix dubtes i ens informa sobre l'autor, la data d'edició i l'empresa editora de la plaqueta de «gloses» que, sota el títol *Gran Glosat* era ben coneguda a Lluçmajor. Tot i que l'absència del nom de l'autor, del peu d'impremta i data n'havien fet fonedissa la datació i confusa, com hem anotat l'autoria.

Aquesta plaqueta, pulcrament impresa als tallers de la Imp. Moderna de Lluçmajor l'any 1949, és obra de *Bartomeu Pons i Puig, «Ponset»* (1897-1978), natural de Lluçmajor on residí tota la seva vida, sabia llegir i escriure però, probablement n'havia après ell sol, casat amb Francina Aina Noguera i Garcies va tenir quatre fills, treballava a una farinera i era molt conegut al seu poble per la seva gran afeció a les gloses i a la seva habilitat per a compondre'n. Deixant de banda les composicions que hem esmentat no es conserva més obra seva.

El *Gran Glosat* és un aplec unitari per una cançó introductòria de deu mots i seixanta-quatre estrofes de vuit versos (de mètrica, rima i mesura no gaire acurades ni amb una estructuració regular, denotatives d'una forta vacil·lació en el domini dels recursos «tècnics» de l'ofici) amb una clara intenció exposada de bell antuvi: una reflexió «de sa festa des poblant» amb la pretensió de despertar «el bon cap» dels lectors i aconseguir mantenir vius en la memòria de «la gent qui ho llegirà» uns esdeveniments de tanta significació:

*per la gent qui ho llegirà
que molts d'anys poguem contar
amb tanta felicitat.*

El contingut del *Gran Glosat*, i això concorda amb la versió que els testimonis orals ens han ofert de les motivacions que induïren en «Ponset» a compondre aquesta obra, pretén oferir una panoràmica general de les festes en honor de la Patrona de Lluçmajor d'aquell any. Amb la seva narració descriptiva es converteix, volgutament, en cronista però, alhora, com a participant dels sentiments col·lectius pren partit, analitza i transmet emocions que «connecten» amb l'esperit de la col·lectivitat que ha viscut aquells fets i a la qual, ara, el representa. Aquesta fusió simbiòtica explica que els textos del *Gran Glosat* siguin avui presents a la memòria d'alguns llucmajorers.

Cal remarcar que són els versos de la primera cançó, no publicada, els més vius actualment. De fet, quan es parla als informadors del *Gran Glosat* tots mostren una certa estranyesa en veure que a l'aplec no hi figuren la narració de la fugida del bou, ni la

persecució de l'animal amb el batle. Sembla ésser que les al·lusions jocosos a l'autoritat municipal havien provocat alguns problemes i això implicà una certa autocensura per part de «Ponset» a l'hora de donar a la impremta el seu glosat definitiu.

Cal assenyalar també dos fets:

—realment la cursa de braus d'aquell any s'hagué de continuar uns dies després (l'animal fugat fou capturat al cap de dos o tres dies) i això no queda reflectit al *Gran Glosat* (compost uns mesos més tard), és evident que no es tracta d'un problema de memòria del glosador sinó d'una «elisió estratègica» en evitació de confrontacions amb les autoritats.

—si comparem el programa de festes amb la narració glosada observem certs desajustaments quant als actes celebrats, no crec que els motius de l'autor siguin de la mateixa índole que els anteriors, senzillament «recrea» els seus records sense una pretensió d'exactitud.

Podem distingir una sèrie de parts ben diferenciades al *Gran Glosat* que ens permeten «visualitzar» el programa de festes:

a) Invocació i repetició dels objectius que es proposa (1).

b) Inici de la festa i periodització de les activitats (2).

c) Els focs artificials (3).

d) La celebració litúrgica, tractada amb tota celeritat, i el futbol (4).

e) L'activitat esportiva reina, el futbol mereix quatre cançons més: nùms 5, 6, 7 i 8.

f) Les carreres de cavalls a l'Hipòdrom de «Son Torra» (9).

g) Els balls mallorquins (10, 11).

h) El ball gratuït (12, 13, 14).

i) Una de les estrelles de la festa foren les carreres «darrera mota» (?) amb un fort protagonisme dels corredors llucmajorers (17, 18, 19, 20, 21, 22).

j) La cursa de braus:

1.—L'ambient d'expectació (23, 24, 25).

2.—La primera part (27, 28, 29, 30, 31, 32).

3.—En «Misseró» (33 a 59).

k) Les tres cançons finals són típiques dels glosats tradicionals impresos: lliçó moral (62), resum d'intencions inicials i sol·licitud de perdó al lector (63) i, finalment, salutació al lector, invitació a la crítica i autoria (64).

SELECCIÓ DEL «GRAN GLOSAT»

Oferim a continuació una selecció de cançons del *Gran Glosat* que, pensam, donen una idea aproximada del seu contingut. L'ortografia absolutament anàrquica de l'origina ha estat adaptada, així com la puntuació, a efectes d'una més fàcil lectura actual. La numeració de les cançons és nostra, no de l'original.

(4) «Coixada»: angoixada.

(5) Vull agrair a Miquel Barceló i Tomàs i al seu fill Miquel, de la Impremta Moderna la seva col·laboració.

1 Oh «divino» Redemptor!
Oh Rei de l'Eternitat,
dau-me ciència an es cap
per explicar sa raó
des torero Misseró
i sa festa des poblat,
que és una preciositat
lo que es fé a Lluçmajor.

2 Dia tretze començà
sa festa de Lluçmajor,
donant gràcies an el Senyor
que mos donà un director
que ho sabé administrar,
perque uns focs va fer 'mollar
que el cel feien claror
que tota sa gernació
no se cansà d'alabar.

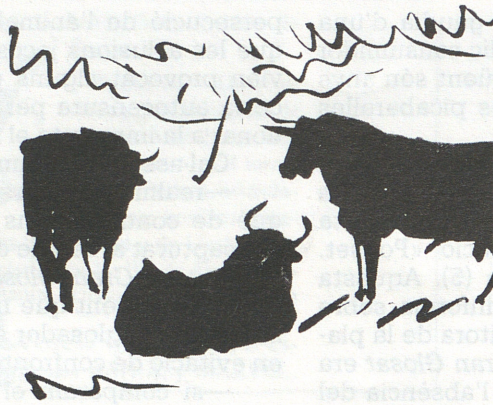
3 Coets artificials,
rodelles de tota casta,
tant si és femella com mascle
alaba pes seu natural,
són coses en parcial
que s'alabar-les un té tasca,
gelat fred de bona pasta
per gastar-se es seus reials.

4 Llavonses el sendemà,
Patrona de Lluçmajor,
feren ofici amb sermó
per la gent que hi volgué anar,
i quan sortiren, a dinar,
a omplir-se es panxó,
i a fer preparació
pes futbol veure jugar.

5 Ja teniu sa festa armada
després d'haver dinat,
ses joves es pentinat
i ses veies fer s'escurada
i «garnar» un poc per la casa
per quan véngui s'enamorat,
que vendrà entusiasmat
duguent des futbol s'entrada.

6 Arriba s'enamorat
ja else me troba assegudes
ell ve de ses corregudes
amb tota tranquil·litat.
—Jesús, i que t'has torbat
tot ja estarà començat
si d'aquest pas tu no mudes.
—D'entrades jo ja en tenc dues
pes futbol apreciat.

7 Tothom entusiasmat
per veure jugar l'Espanya,
un partit de tanta manya
així ho ha demostrat.
El Mallorca desitjat
ha caigut baix sa foganya,
perquè ningú se pensava
de que el fessen cap pelat.

8 No són pagades cinc pessetes
per veure l'Espanya jugar
tothom ses mans s'espenyà
de tant de fer mambelletes.
Juguen net, fora travetes,
i an el Mallorca guanyar,
aquí jo me vaig pensar
si és surat de figues seques.

9 S'únic que bé no quedà
és es cavall lluçmajorer,
perque va fer es tercer
i es públic no s'aconhortà,
perque just fer-ho anar
'via d'haver fet primer
però «amigo» que hem de fer
qualcú hi ha d'arribar.

10 Llavors de cap a sa plaça
per veure aquells ninets
que feien aquells ballets
va esser sa festa més guapa,
vivarrons com una rata
anaven molt curiosets,
pareixien angelets
pintats de color de plata.

11 Devers les deu daren fi
a(n) aquell ball indicat
i cap a sopar aviat
per la gent tornar partir,
si cada any ho fan així
tothom viurà conhortat,
no hi ha res més apreciat
que és aquest ball mallorquí.

12 Partiren cap a ca seva
moltes no varen sopar,
de pressa a partir a ballar
i estotjar lloc per sa veia,
perque una festa tan bella
l'havien d'aprofitar,
aquest joc los va durar
fins que tengueren ballera.

13 Ball «gratis», sense pagar,
fé es poble lluçmajorer
i es qui va esser estranger
també hi pogué entrar,
a cap poble això no es fa,

domés as pobles de bé,
sa Comissió alabaré
tot el temps que el món viurà.

14 Es ballà fins que va fer
es sol un poc de claror,
Patrona de Lluçmajor,
Reina del cel vertader,
oració vos faré
per la meva expressió
i a la Santa Trició
que em perdoni si convé.

15 El sendemà dematí
cintes amb ses bicicletes
i p'ets al·lots ses gerretes
per tothom fer divertir,
de riure me vaig emmortir
gastant molt poques pessetes,
garrot llarg, barres estretes,
les pegaven sense fi.

16 Llavors una en va quedar
que d'aigo plena estava
aquí feren sa riaia
fins que varen rebentar,
a la fi un n'hi va anar
i li envergà garrotada
i ell, qui baix estava,
pensareu si s'aixaropà.

17 Com es dematí acabà
de cap a omplir-mos sa boca
la Mare de Déu invoca
sa fe del bon cristià,
altra volta a mirar
carreres darrera «mota»
sa gent s'hi aboca tota
per veure qui guanyarà..

18 A la fi varen sentir
renou de tota manera
començava sa carrera,
del Rei en Jaume es partí,
en Miquel Llompart va dir
no em va bé sa moto meva
en Vaquer porta bandera
i sa gent el va aplaudir.

19 Vaig riure amb en Vaquer
molts hi feren sa riaia
més velocitat li dava
que sa moto no té,
pareixia un llucifer
que encaçava una ànima
perque de tant que «empucaba»
no es «raro» si fé es primer.

20 Llavonses se començà
sa de més velocitat
cap a Sa Ronda escapat
voltaren per Can Semar;
un ja se va retirar
perque quedà retrassat,
i en Ramon, tot retgirat,
s'enbuiava amb so voltar.

21 *En Llompart va demostrar
tota sa seva energia
i que la gent se n'admira
de lo bé que va quedar,
«hasta» sa moto amollà
an es moment que corria
és vere que pareixia
que colcava a un sofà.*

22 *Alab qui és alabador
i li don els mèrits que té,
en Toni Matalasser
és el millor entrenador,
amb qualsevol corredor
no m'estrany si fa primer,
perque sa gràcia que té
ja li ve de sa neixó.*

23 *Ja tornam tenir partida
cap a veure «torear»
un torero ciutadà
i el Lucero de la vila (6).
tres bous com una cabrida
replegats de Son Ve-i-va,
si faig «torear» es meu ca
'guera fet més bona eixida.*

24 *Se començà a replegar
gent cap a ses escoles
pensant veure coses bones
fetes d'un bon cristià,
aquí es joc s'embrutà
tant per homes com per dones,
—Lucero si més no entones
no te porem premiar.*

25 *Llucmajor, gent il·lustrada,
que faltam alguns moments
dins es bons coneixements
no hi ha cap una animalada.
Sa gent tota «amontonada»
per por de no ser-hi a temps,
sa festa dets innocents
la pagà es qui comprà entrada.*

27 *Es torero ciutadà
sortí a «torear» es primer
no sé si ho volgué fer
o si no sap «torear»
perque no el podrà alabar
es poble llucmajorer
perque fé tan bon paper
com a l'església fa un ca.*

28 *Ah Pericàs, Pericàs,
«torero» d'alternativa
«toreant» una cabrida
vares perdre es compàs,
tenc per (a) mi et faran poc cas
si véns a sa nostra vila,
jo empegueit estaria
tu faràs lo que voldràs.*

30 *Llavones varen 'mollar
sa segona vedelleta,
per l'esquerra i per la dreta*

CONCURS

del

LLIBRE

INFANTIL

'88

EL VAIXELL DE VAPOR

El Patronat de la FUNDACIÓ SANTA MARIA convoca el concurs del Llibre Infantil 1988. Per promoure la creació d'una literatura per a nens que els fomenti, amb qualitat literària autèntica, el gust per la lectura i que els trameti al mateix temps uns valors humans, socials, culturals o religiosos que ajudin a construir un món digne de la persona humana.

B A S E S G E N E R A L S

**Primer Premi
400.000 Pts.**

**Finalista
200.000 Pts.**

- El primer premi comporta l'edició del llibre.
- L'import del premi no anirà a compte dels drets d'autor.
- Els originals hauran d'ésser inèdits i redactats en llengua catalana (valencià, mallorquí).
- L'extensió de les obres serà d'un mínim de 50 folis escrits a doble espai i a una sola cara i sota pseudònim.
- El termini d'admissió dels originals es clourà el 15 de setembre de 1988.

Cal enviar 3 originals a Editorial Cruïlla

editorial cruïlla

Balmes 245, 4t 1a Telf. 237 63 44
08006 BARCELONA

de tot vent li va donar,
ningú des públic quedà
que tengué sa mà estreta,
feien qualque bambelleta
que sa gent feia eixordar.

31 «Viva la sangre torera»
deien tots es mallorquins,
i ell que hi 'fegia brins
per fer grossa sa garbera.
Tant nin, com veí, com veia
deien: vaja uns «passes» fins,
i ell, fent mil caragolins,
davant aquella vedella.

32 Se coneix que es foraster
té essència per «torear»
quan té sa capa amb sa mà
fa un treball vertader,
i es poble llucmajorer
molt agraiït va quedar,
però d'aquell ciutadà
dau-mos remei si convé.

33 Ja tenim dos bous en terra
ara anam an es tercer,
amb aquest crec que tendré
tres o quatre anys per fer guerra
perque qui de Déu s'esberra
ja perd es llum vertader,
aquest mos va fer es paper
que fa una «ànima mea».

34 Ja tenim en «Misseró»,
amb so capot amb sa mà
sa vedella per allà
que cercava punxar-lo,
i es públic qui amb remor:
—«Fuera», te pots retirar,
no serveis per «torear»
mereix 'pedregar-lo!

36 Aixuixí ja el va tenir
es bou an es Misseró
'rebatut a un racó
que no el deixava fugir,
«Cristo, credo», aquí va dir,
«Bon Jesús dau-me perdó
per fer sa confessió
que avui me tenc que morir».

40 Llavors s'ordre varen dar
d'aficar ses banderilles,

amb so bou prengué ses mides
i un tros les n'hi va taiar,
se pensava demostrar
que fa ses feines complides,
li va dir: —«Si no m'enfiles,
un des dos hi quedarà».

41 Ja té es punxons amb sa mà
directe an aquell vedell
li envesteix de cap a ell
i a ses cames ho va dar,
em pens que una n'hi deixà
a devers mitjan clotell,
s'altra la tirà an es bordell
i sa «valla» no tocà.

44 Ja té s'espasa amb la mà,
aquí sí que fé plorera
davant aquella vedella
amb so punxó des matar,
li tornà ensivellar,
i el 'rebat a sa barrera
«en ves» d'anar per darrera,
per baix el feia passar.

45 Ja el tornam tenir grufant
an es torero baja
si el 'guessen volgut sainar
no li haurien tret sang,
com qui bolca un infant
de grufes el me tirà,
pareixia un ermità
qui ha perdut es seu sant.

50 Cridant lamentacions:
—«Cristo», Pare vertader,
'lliberau-me, si convé
de llevar-me aquest banyons.
Posaria messions
que em vendrà a veure es fosser
que aquest bou me farà fer
ses feines dins es calçons!

52 Vaja, tret aquest vestit,
tot es públic respongué,
te poses es de merder
i no faràs paper fingit.
Tothom està empegueït
que siguis llucmajorer,
o te llogues per porquer
i et farà més bon profit.

54 Amb so punxó punyigué,
no sé quantes n'hi pegà

sense gens de ponderar
no sé quantes, un xinxer.
Pitjor que un bereioler
de forats el va posar,
ni es cuiro servirà
per fer pell de sabater.

55 Pensau si el va punyir
que «hasta» es budells li tragué,
més d'una hora los dugué
defora i no se morí.
Poreu pensar que sofrí
ses penes d'un traginer,
per un nin això està bé,
i per un gran fa empegueir.

57 Qui ralla i té motiu
és molt mal de subjectar,
jo m'hi he volgut posar
perque trob que tenc empriu;
d'en Misseró tothom diu
que es bou que va «torear»
li volia decantar
ses tripes, de viu en viu.

59 Un consei te vui donar:
—«Compra es bous sense banyes,
llavors los taies ses cames
tendràs més bon trebaier,
perque si else vols cercar
que else duguen «afilades»,
domés t'ha fet fer grufades
però s'altre et matarà!»

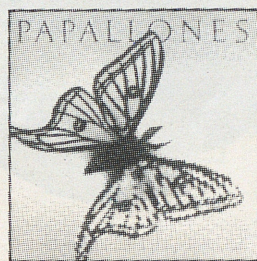
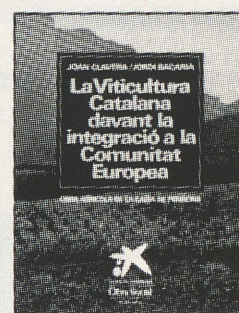
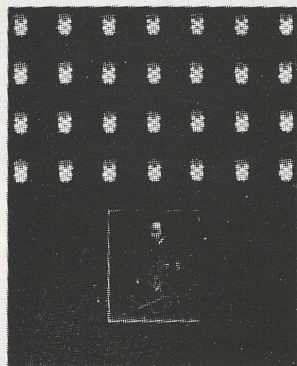
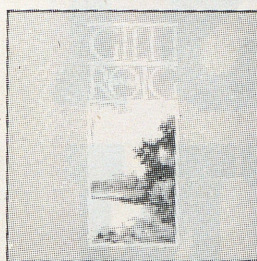
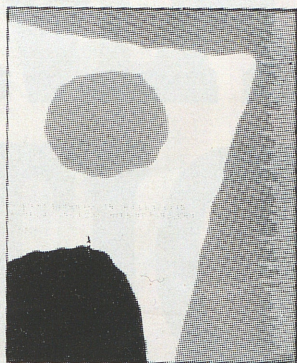
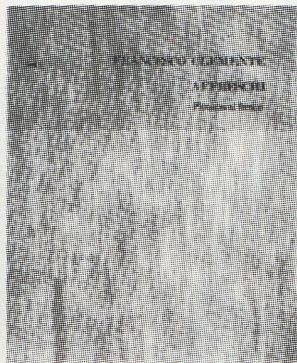
62 Si el bon Jesús 'gués posat
just per persones de bé
hi hauria un claveller
de branques molt ben creat,
però causa (de) sa «maldat»
s'espenya tot es roser
ara vui 'cabar es paper
perque massa ja he 'llargat.

63 Sa festa de Llucmajor
la som volguda glosar
talment així com passà
sense deixar cap racó,
si (he) estat molestador
m'haureu de dispensar,
que el Pare etern no mos fa
per ningú divisió.

64 Demanaré a cada qual
un «saludo» vertader,
que qui llegesqui es paper
ha d'esser es meu fiscal,
si amb cap cançó som fet mal
perdó li demanarà.
Jo som un llucmajorer
amic de tot personal.

(6) Diu el programa mural de l'acte: «El lunes, 15 de agosto de 1949. A las seis y media de la tarde. Gran acontecimiento taurino mixto. Primera parte: una res de la acreditada ganadería de D. Pedro Arjol, de Zaragoza, para el gran matador de toros mallorquín: Gabriel Pericàs, con su correspondiente cuadrilla, que vestirán traje campero. Segunda parte: extraordinario Mano a Mano. 2 hermosas reses, 2, de la ganadería anteriormente citada, para los famosos novilleros: Antonio Saucó (de Burgos) Jaime Mójér. La revelación de la temporada. Novillero local. Que se disputarán un magnífico capote de paseo. Entradas desde 6 pesetas».

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Col.leccions

Art
Ciència
Ciències Socials
Material Didàctic
Serveis Socials
Agricultura i Ramaderia
Quaderns

Fundació Caixa de Pensions

Via Laietana, 56
08003 Barcelona
Tels.: (93) 302 54 54 i
302 54 04
Télex 97121 FUCP e
Servei d'informació
Tel.: (93) 317 57 57

Alexandre Roselló, 40
07002 Palma de Mallorca
Tel.: (971) 464550

Demaneu el catàleg a les
oficines de «La Caixa»

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

JUST AMB UN DIT

COBRAU, INGRESSAU, CONEIXEU EL SALDO
I L'EXTRACTE DE COMPTES

*Just amb un dit, utilitzant la Tarjeta «SA NOSTRA»
i els nostres Caixers Automàtics,
disposau dels vostres doblers,
realitzau ingressos, consultau el saldo
i obteniu un extracte del vostre compte,
en un instant i còmodament.*

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"